

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор _____

“ ___ ” _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

ВИРОБНИЧА ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧА ПРАКТИКА (В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ)

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Історія)»
Спеціальність 014 (за предметними спеціальностями)
Спеціалізація 014.03 Історія та громадянська освіта
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Розробник:

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України і методики викладання історії Факультету історії, політології і міжнародних відносин
Королько Андрій Зіновійович

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії України і методики викладання історії,

Протокол № 1 від “26” серпня 2024 р.

Завідувач кафедри історії України
і методики викладання історії

(підпис)

(Райківський І.Я.)
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

- 1. Вступ**
- 2. Мета і завдання практики**
- 3. Зміст практики**
 - 3.1. Індивідуальні завдання**
 - 3.2. Заняття та екскурсії під час практики**
 - 3.3. Джерела**
 - 3.4. Методичні рекомендації**
- 4. Форми і методи контролю**
- 5. Вимоги до звіту**
- 6. Підведення підсумків практики. Критерії оцінювання студента-практиканта**
- 7. Матеріальне забезпечення**
- 8. Методичне забезпечення практики**

1. ВСТУП

Виробнича історико-краєзнавча практика (в закладах позашкільної освіти)

Сучасний етап розвитку системи освіти характеризується пошуком нових форм і методів професійно-педагогічної підготовки майбутніх керівників гуртків/секцій та учителів. Важливе місце серед них посідає виробнича історико-краєзнавча практика (в закладах позашкільної освіти). Особливості цієї діяльності полягають у тому, що вона спрямована на конкретну професіоналізацію та збільшує можливості самореалізації майбутніх керівників гуртків/секцій та учителів, мобілізує особистісний потенціал та виявляє приховані здібності студента, забезпечує появу ідей у ситуації вирішення педагогічної проблеми, допомагає усвідомленню та почуттю задоволення від власної діяльності.

Особливістю виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти) є те, що саме у її процесі відбувається найбільш інтенсивне ознайомлення з усіма аспектами майбутньої роботи, проявляється критичне та осмислене ставлення до дисциплін, що вивчаються, включаються механізми педагогічної рефлексії, формуються основи професійної самооцінки. Тобто важливою складовою частиною професійної підготовки майбутніх керівників гурткової/секційної роботи та учителів історії і громадянської освіти є виробнича історико-краєзнавча практика (в закладах позашкільної освіти), передбачена навчальними планами Факультету історії, політології і міжнародних відносин на II курсі з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)» спеціалізації 014.03 Історія.

Це ще одна сходинка до пізнання студентами рідного краю, реалізації інтересів у вивченні навколишнього середовища та історико-культурного надбання України, формування краєзнавчих знань, умінь і навичок засобами студентської і позастудентської освіти, яку слід молодим людям через певний час, після закінчення закладу вищої освіти, екстраполювати в освітній простір ЗЗСО і ЗПО.

Умовою успішного проходження виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти) є оволодіння студентом змістом основ позакласної гурткової/секційної і шкільної краєзнавчої роботи, фундаментальних історичних дисциплін, педагогікою, психологією, сучасними освітніми технологіями, методикою викладання позакласних і факультативних історико-краєзнавчих занять у ЗЗСО і ЗПО. Під час виробничої історико-краєзнавчої практики поглиблюються і закріплюються знання здобувачів вищої освіти з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)» спеціалізації 014.03 Історія із фахових дисциплін, а також виробляються навички педагогічної праці, удосконалюються сформовані методичні уміння. Студенти вчаться спостерігати й аналізувати заняття гуртків/секцій, творчо використовувати досвід кращих керівників гурткової/секційної роботи у закладах позашкільної освіти. У процесі вказаної практики студенти оволодівають умінням проводити гурткові/секційні заняття різних типів, пов'язані з вивченням рідного краю, використовуючи ефективні методи і прийоми навчання як систему цілеспрямованих дій для організації пізнавальної і практичної діяльності учнів та вихованців гуртків/секцій. Виробнича історико-краєзнавча практика (в закладах позашкільної освіти) створює сприятливі умови для подальшого розвитку, закріплення і удосконалення педагогічних вмінь, сформованих у процесі попереднього теоретичного та практичного навчання у виші.

Програма виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти) студентів II курсу Факультету історії, політології і міжнародних відносин з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)»

спеціалізації 014.03 Історія розроблена відповідно до Закону України «Про вищу освіту», до «Положення про організацію та проведення практики у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (введений наказом ректора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника від 28 квітня 2023 р. № 246), «Стратегії розвитку Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника на 2020–2027 рр.», навчального плану спеціальності й кваліфікаційній характеристиці, освітній програмі, інструкції з охорони праці та навколишнього середовища, Наскрісної програми практики з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)» спеціалізації 014.03 Історія Факультету історії, політології і міжнародних відносин. Вона враховує знання, отримані студентами з курсів «Організація позакласної гурткової роботи», «Історичне краєзнавство, музеєзнавство», «Вступ до спеціальності», «Педагогіка», «Методика виховної роботи», «Психологія». Програма враховує практичні побажання стейкхолдерів (директорів закладів позашкільної освіти, керівників-методистів гурткової/секційної роботи), висловлені під час методичних нарад на останньому етапі практики, на якому аналізуються і оцінюються результати виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти) студентів спеціальності 014 Середня освіта (Історія). Під час виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти) поглиблюються і закріплюються знання студентів з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)» спеціалізації 014.03 Історія із організації позакласної гурткової роботи, історичного краєзнавства, вступу до спеціальності, психології, педагогіки, сучасних освітніх технологій, методики викладання позакласних і факультативних історико-краєзнавчих занять у ЗЗСО і ЗПО, а також знання здобуті під час навчальної практики в закладах освіти (ознайомлюючої). Під час практики виробляються навички педагогічної праці, удосконалюються сформовані елементарні методичні уміння.

Виробнича історико-краєзнавча практика (в закладах позашкільної освіти) є органічною складовою підготовки студентів з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)» спеціалізації 014.03 Історія. Згідно навчальним планам вона проводиться за планом:

Назва практики	Напрямок спеціальності	Курс	Семестр	Кількість тижнів	Кількість годин		Форма контролю
					всього	ЄКТС	
Виробнича історико-краєзнавча практика (в закладах позашкільної освіти)	ОР «Бакалавр» 014 Середня освіта (Історія)	другий	четвертий	2 тижні	90	3,0	залік

Виробнича історико-краєзнавча практика (в закладах позашкільної освіти) складається з трьох етапів (2 тижні):

I етап – підготовчий. На цьому етапі проводиться настановча конференція, в ході якої студенти знайомляться із особливостями практики, звітною документацією, формами

контролю, критеріями оцінювання, порадами фахівців. А також здійснюється аналіз організаційно-функціональних особливостей бази практики.

II етап – самостійна організація студентами спеціальності 014 Середня освіта (Історія) навчально-виховного процесу в умовах конкретного навчального закладу.

III етап – підсумковий. Включає підготовку звіту, його захист і підсумкове оцінювання результатів практики.

Базами виробничої історико-краєзнавчої практики є заклади позашкільної освіти та їх структурні підрозділи, які забезпечені висококваліфікованими кадрами (керівники гуртків/секцій вищої категорії, методисти) і відповідають вимогам програми практики ОР «Бакалавр» з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)» спеціалізації 014.03 Історія. Це Центр патріотичного виховання учнівської молоді імені Степана Бандери Івано-Франківської міської ради, Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради, Центр туризму і краєзнавства учнівської молоді Івано-Франківської міської ради, Мала академія наук учнівської молоді Івано-Франківської міської ради (у цьому ЗПО передбачена робота секцій), Івано-Франківське обласне відділення Малої академії наук України, Івано-Франківський обласний державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді та ін.

Студенти-заочники проходять практику за місцем проживання, у іншому випадку базами практики є заклади позашкільної освіти м. Івано-Франківська.

В окремих випадках здобувачі вищої освіти денної форми навчання можуть проходити практику за місцем проживання, праці чи навчання. Зокрема, у випадку праці за спеціальністю або майбутнього працевлаштування студента. Визначення баз практики, розробку та укладання угод із підприємствами, організаціями, установами всіх форм власності здійснює відділ практики Університету. Тривалість дії угоди узгоджується договірними сторонами. При отриманні подвійної освіти всі види практик перезараховуються. Студенти можуть проходити практику за межами України відповідно до індивідуального графіку і укладених угод з установами, організаціями та підприємствами інших країн. Відповідальність за якісне формування груп покладається на деканів факультетів, директорів навчально-наукових інститутів, завідувачів кафедр / циклових комісій тощо.

Виробнича історико-краєзнавча практика (в закладах позашкільної освіти) проходить в активній формі, тільки його перший – це знайомство практикантів II курсу з закладом позашкільної освіти відбувається у формі спостереження за діяльністю керівника-методиста, вихователя, завідуючого, директора закладу позашкільної освіти, а також вивчення навчально-методичної документації, бесід з вихованцями гуртків/секцій, педагогами та ін.

Керівництво практикою

Організаційно-фінансове керівництво координується завідувачем відділу практики Університету. Безпосереднє навчально-методичне керівництво та виконання програми практики забезпечують керівники практики від структурних підрозділів Університету. До керівництва практикою залучаються викладачі, які мають досвід практичної роботи за фахом. Продовження (зміна періоду проведення) практики регламентується розпорядженням факультету. Структурний підрозділ подає відділу практики в електронному варіанті службове подання для підготовки наказу про проведення практики.

Безпосереднє навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечують кафедра історії України і методики викладання історії Факультету історії, політології і міжнародних відносин, циклові комісії разом з керівниками від баз практики. До

керівництва практикою студентів від підрозділів залучаються досвідчені викладачі кафедри, а також декан та його заступники.

Організаційними заходами, що забезпечують підготовку та порядок проведення практики, є: – розробка навчально-методичних матеріалів; – визначення баз практики; – призначення керівників практики; – укладання угоди на проведення практики; – направлення студентів на бази практики; – складання кошторису-калькуляції щодо витрат на проведення практики студентів; – складання тематики індивідуальних завдань на практику за погодженням з базою практики; – повідомлення про прибуття студента на практику; – підготовка форм звітної документації за результатами проведення практики.

Наказом керівника закладу вищої освіти про проведення практики студентів визначається: – місце та терміни проведення практики; – склад студентських груп; – відповідальний керівник за організацію практики та оформлення підсумкового звіту за її результатами; – посадова особа, на яку покладено загальну організацію практики та контроль за її проведенням. Факультетським керівником виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти) спеціальності 014 Середня освіта (Історія) є доцент кафедри історії України і методики викладання історії Королько Андрій Зіновійович.

Права і обов'язки керівника практики:

Керівник практики структурного навчального підрозділу університету здійснює такі заходи: – розробляє план виробничої історико-краєзнавчої практики студентів Факультету; спільно з дирекцією, відділами освіти територіальних громад та області визначає заклади позашкільної освіти, на базі яких проходитиме виробнича історико-краєзнавча практика студентів, контролює підготовленість баз практики перед її початком; – забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед від'їздом студентів на практику: інструктаж про порядок проходження практики та з техніки безпеки, надання студентам-практикантам необхідних документів, робочої програми практики, щоденника, календарного плану, індивідуального завдання, методичних рекомендацій тощо); – повідомляє студентам про систему звітності з практики; – подає завідувачу відділу практики Університету письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями і пропозиціями щодо її поліпшення.

Керівник-методист практики від кафедри: – бере участь у настановній і підсумковій конференції по виробничій історико-краєзнавчій практиці; – у тісному контакті з керівником практики від бази практики забезпечує високу якість її проходження; – бере участь у розподілі студентів за місцями практики; – відслідковує своєчасне прибуття студентів до місць практики; – контролює виконання студентами-практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку. Керівник практики від бази практики: – контролює забезпечення нормальних умов праці і побуту студентів та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці і техніки безпеки; – здійснює контроль за виконанням програми практики та строками її проведення; – надає методичну допомогу студентам під час виконання ними індивідуальних завдань; – надає практикантам посильну методичну допомогу при підготовці до гурткових/секційних занять, відвідує й аналізує; – оцінює їх результативність спільно з керівниками гуртків/секцій; – проводить обов'язкові консультації щодо обробки зібраного матеріалу та його використання для звіту про практику; – інформує студентів про порядок надання звітів про практику; – приймає захист звітів студентів про практику у складі комісії, на підставі чого оцінює результати практики студентів, атестує їх і виставляє оцінки; – зберігає документи виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти).

Керівник практики від бази практики: – створює необхідні умови для виконання студентами програми практики, не допускає використання їх на посадах та роботах, що не відповідають програмі практики та майбутній спеціальності; – затверджує робочий план і графік проходження практики з урахуванням пропозицій студента-практиканта; – подає необхідну методичну допомогу, дає вказівки та завдання практикантам, – контролює зроблені практикантами записи у щоденнику практики; – допомагає студентам при складанні документів, виконанні конкретних видів робіт, аналізі чи узагальненні; – після закінчення практики дає письмову характеристику на кожного студента-практиканта.

При організації виробничої історико-краєзнавчої практики в закладі позашкільної освіти необхідно орієнтуватися не тільки на виконання програми практики, але перш за все, підходити до кожного студента як до унікальної особи, цілеспрямовано і послідовно розкривати в ньому професійні можливості. Кожен студент повинен мати змогу отримувати систематичні консультації, допомогу при розв'язанні проблем, що виникли в тій або іншій ситуації як з боку методиста практики, так і зі сторони випускової кафедри факультету. Результативність і ефективність виробничої історико-краєзнавчої практики визначається високим рівнем взаємодії із ЗПО. Ідея гуманізації всього навчально-виховного процесу є в наш час однією з найактуальніших.

Розподіл студентів на практику проводиться керівником практики структурного навчального підрозділу з урахуванням ринку праці, зокрема замовлень на підготовку фахівців і їх майбутнього місця роботи після закінчення навчання.

Права та обов'язки студентів:

Студенти-практиканти Університету зобов'язані: – до початку практики отримати від керівника практики, керівників-методистів направлення, методичні матеріали (силабуси, зразки документів, індивідуальне завдання), консультації щодо оформлення всіх необхідних документів; – своєчасно прибути на базу практики; – у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками її керівників; – вивчити і суворо дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії; – нести відповідальність за виконану роботу; – своєчасно здати матеріали практики, передбачені РПП, та у зазначені терміни скласти диференційований залік з практики.

Студенти-практиканти мають право: – за наявності вакантних місць студенти можуть бути зарахованими на штатні посади, якщо робота на них відповідає вимогам РПП. При цьому не менше 50 відсотків часу відводиться на загальнопрофесійну підготовку за програмою практики; – повторного проходження практики у разі відсутності на базі практики з поважної причини за умови надання відповідних документів та за рішенням керівництва підрозділу університету; – на проходження практики за майбутнім місцем працевлаштування, якщо вони навчаються в Університеті за цільовим направленням; – проходити практику на випускному курсі за майбутнім місцем працевлаштування (за умови представлення документів про своє працевлаштування після закінчення Університету).

На студентів, не зарахованих на штатні посади, також розповсюджуються правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства. Тривалість робочого часу студентів під час проходження практики регламентується Кодексом законів про працю України і складає для студентів віком від 15 до 16 років 24 години на тиждень, від 16 до 18 років – 36 годин на тиждень (ст. 51 із змінами, внесеними Законами № 871-12 від 20.03.91, № 3610-12 від 17.11.93, № 263/95 ВР від 05.07.95), від 18 років і старше – не більше 40 годин на тиждень (ст. 50 в редакції Закону № 871-12 від 20.03.91, із змінами, внесеними Законом № 3610-12 від 17.11.93).

Бази практик в особі їх перших керівників разом з Університетом несуть відповідальність за організацію, якість і результати практики студентів.

2. МЕТА Й ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Метою виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти) є засвоєння і поглиблення теоретичних та практичних знань, умінь і навичок студентів з фундаментальних і вибіркових дисциплін, засвоєння студентами сучасних методів, форм організації та знарядь праці в галузі майбутнього фаху, формування у них на базі отриманих у закладі вищої освіти знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час викладацької роботи в реальних умовах педагогічного процесу, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов; виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати у практичній діяльності. Практика передбачає підготовку випускників як фахівців – керівників гурткової/секційної роботи та вчителів історії і суспільствознавчих предметів в закладах позашкільної освіти і закладах загальної середньої освіти, які здатні до впровадження традиційних та інноваційних технологій навчання в професійній діяльності. Практика сприяє вихованню високоморальних, патріотичних, освічених особистостей, спроможних вносити істотний вклад у майбутнє як регіону, так й України.

Практика передбачає підготовку випускників як фахівців – керівників гурткової/секційної роботи і вчителів історії і суспільствознавчих предметів в закладах позашкільної освіти і закладах загальної середньої освіти, які здатні до впровадження традиційних та інноваційних технологій навчання в професійній діяльності.

Основні завдання виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти)

Навчальні:

– забезпечити зв'язок теоретичних знань фахових дисциплін з реальним педагогічним процесом, використання їх у розв'язанні конкретних навчальних, розвивальних та виховальних завдань;

– аналізувати з наукової точки зору соціально-економічні, соціально-педагогічні та соціально-психологічні проблеми та процеси, використовувати отримані результати у різних видах професійної діяльності.

– розвивати в практикантів уміння проводити гурткові/секційні і факультативні заняття в закладах позашкільної освіти і закладах загальної середньої освіти з використанням сучасних методів і прийомів навчально-пізнавальної діяльності;

– формувати у студентів психологічну готовність до роботи в закладах позашкільної освіти і закладах загальної середньої освіти.

Наукові:

– поглиблювати теоретичні знання студентів з фахових дисциплін і на основі індивідуальних завдань вивчення передового педагогічного досвіду керівників гурткової/секційної роботи виробити творчий підхід до педагогічної діяльності;

– формувати вміння проводити науково-дослідницьку роботу.

Виховні:

– виховувати у студентів повагу і шанобливе ставлення до фаху педагога;

– формувати в майбутніх керівників гурткової/секційної роботи педагогічні вміння і навички, що сприяють розвиткові професійних якостей педагога, потреби в педагогічній самоосвіті;

– розвивати в практикантів уміння здійснювати виховну роботу;

– сприяти становленню особистості студента-практиканта.

Професійні:

– вивчати документацію закладу позашкільної освіти: план роботи ЗПО, особові справи і психофізіологічні особливості вихованців гуртків/секцій, щоденники, журнали планування та обліку роботи гуртка/секції;

– проводити гурткові/секційні заняття, виховний захід з предмету;

– правильно визначати:

– типи гурткових/секційних занять, їхню організаційну структуру залежно від мети, змісту, вікових особливостей вихованців і конкретних умов проведення занять;

– організаційні форми, методи й засоби проведення занять гуртка/секції у відповідності з дидактичними принципами навчання, враховуючи вікові, психологічні особливості вихованців й конкретні умови навчання;

– навчальну, виховальну, розвивальну мету заняття гуртка/секції, а також організаційні форми й методи його проведення;

– раціонально добирати, а в разі необхідності виготовляти дидактичний матеріал, наочність до занять гуртка/секції відповідно до їх пізнавальної мети;

– своєчасно й уміло застосовувати ТЗН і засоби мультимедіа для проведення занять гуртка/секції;

– стимулювати інтерес та активність вихованців гуртка/секції до засвоєння знань, розвивати їхню увагу, мислення, мовлення;

– здійснювати психолого-педагогічний аналіз занять гуртка/секції зі спеціальності;

– аналізувати педагогічний досвід керівників гуртків/секції закладів позашкільної освіти;

– проводити психолого-педагогічні спостереження за вихованцями гуртка/секції, виявляти їхні вікові та індивідуальні особливості, рівень розвитку, рівень вихованості;

– складати характеристику на вихованців гуртка/секції;

– підготувати виховний захід;

– складати індивідуальний план студента-практиканта за тижнями на весь період проходження виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти) та вести щоденник, в якому фіксувати результати спостереження занять керівника гуртка/секції, студентів-практикантів, результати власної діяльності.

Під час виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти) студенти повинні **знати:**

– найважливіші законодавчо-нормативні освітні документи;

– тенденції розвитку сучасної освіти; провідні концепції виховання і навчання;

– вікові та індивідуальні особливості розвитку особистості;

– сутнісні характеристики понять «педагогічна майстерність» і «педагогічна техніка»; шляхи вдосконалення майстерності викладача й способи самовдосконалення;

– закономірності, принципи, методи, форми і засоби навчання та виховання учнівської молоді у системі роботи закладів позашкільної освіти;

– особливості організації та проведення навчально-виховної роботи у закладах позашкільної освіти відповідно до положень нормативно-правової бази національної системи освіти і сучасної педагогічної науки;

– сучасні інтерактивні методи навчання вихованців гуртка/секції, форми організації навчання та специфіку впровадження новітніх освітніх технологій в закладах позашкільної освіти;

– норми і критерії оцінювання знань вихованців гуртка/секції;

- методичні принципи і прийоми активізації пізнавальної діяльності вихованців гуртка/секції;

- методи формування навичок самостійної роботи й розвиток творчих здібностей і логічного мислення вихованців гуртка/секції.

Під час практики студенти мають **вміти**:

- аналізувати структуру та документацію закладів позашкільної освіти, ознайомлюватися з досвідом керівників гуртків/секцій і адаптувати його до власної діяльності;

- переносити знання з дисциплін у площину навчальних предметів;

- самостійно організовувати навчально-виховний процес із врахуванням вікових та індивідуальних особливостей вихованців гуртка/секції, вибрати та застосовувати продуктивні технології, методи та засоби навчання;

- складати плани-конспекти окремих занять та серії занять гуртка/секції за темою з урахуванням різних умов навчання і рівня підготовки вихованців; визначати цілі та завдання кожного заняття гуртка/секції з урахуванням етапу навчання;

- складати план і сценарій виховного заходу;

- формувати і розвивати інтелектуальну й емоційну сферу особистості вихованця гуртка/секції, його пізнавальні інтереси; вирішувати завдання морального, культурного, естетичного, гуманістичного виховання гуртківців;

- викладати матеріал у вербальній і невербальній формах різного обсягу й складності, дотримуючись грамотності; забезпечувати мовленнєву діяльність вихованців на заняттях гуртка/секції;

- використовувати знання з дисципліни «Організація позакласної гурткової роботи» та інших предметів на практиці;

- організовувати комплексний пошук, неупереджений аналіз інформації методичного характеру, зокрема із використанням інформаційно-комунікаційних технологій;

- використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси і вміти впроваджувати ІКТ в освітній процес;

- визначати об'єкти контролю діяльності вихованців гуртка/секції і добирати відповідні їм методичні прийоми, в тому числі тестові завдання; виправляти помилки вихованців гуртка/секції, розуміти їх характер та використовувати спосіб виправлення (перепитування, зорова вербальна та схематична наочність тощо);

- самостійно оцінювати освітні проблеми, пропонувати способи їх розв'язання, що дозволить в умовах неповної (недостатньої) інформації інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем; навчити вихованців гуртка/секції найбільш раціональних прийомів самостійної роботи;

- проводити у закладі позашкільної освіти діяльність, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини в навчальних і просвітницьких цілях;

- організовувати ефективну міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу (в тому числі здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня), базовану на здобутих знаннях, демократичних переконаннях і гуманістичних цінностях; застосувати оптимальну стратегію діяльності і приймати обґрунтовані рішення у складних і часом непередбачуваних професійних і життєвих ситуаціях, що потребує застосування нових підходів і прогнозування та усвідомлення власної відповідальності;

- вдосконалювати з високим рівнем автономності здобуті під час практики компетенції, усвідомлювати призначення професійної діяльності керівника гурткової/секційної роботи у закладі позашкільної освіти;

- усвідомлювати необхідність подальшого навчання, вивчення, аналізу, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду, систематично підвищувати свою професійну кваліфікацію;

- забезпечувати охорону життя і здоров'я учнів в освітньо-виховному процесі;

- застосувати свій професійний і творчий потенціал в освітній сфері;

- приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів; з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, бути національно і соціально свідомим.

Виробнича історико-краєзнавча практика (в закладах позашкільної освіти) покликана розвинути наступні компетентності:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання, потребує інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання історії в основній (базовій) школі і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі;

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, а також до використання знань у практичних ситуаціях;

ЗК 2 – знання й повноцінне розуміння предметної області та професійної діяльності;

ЗК 3 – здатність письмово й усно спілкуватися (комунікувати) українською – державною мовою; отримувати і передавати професійну інформацію іноземною мовою;

ЗК 4 – здатність до впевненого, а водночас критичного використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для пошуку, обробки, аналізу, верифікації інформації з різноманітних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі;

ЗК 6 – здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності з дотриманням етичних норм і цінностей сучасного суспільства, діяти громадсько і соціально відповідально та з почуттям поваги до оточуючих;

ЗК 7 – здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, забезпечувати особисту та групову відповідальність за дотримання виконавської дисципліни, вміння визначати і наполегливо реалізовувати поставлені завдання і взяті обов'язки;

ЗК 8 – здатність генерувати нові ідеї, зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства, вміння диференціювати традиційні та інноваційні способи вирішення завдань та знаходити межі їхнього застосування у навчальному процесі;

ЗК 9 – здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я, вести здоровий спосіб життя, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, використовувати рухову активність для відпочинку;

ЗК 10 – здатність поважати мультикультурність і різноманітність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу;

фахові компетентності, спільні для всіх предметних спеціальностей (ФК):

ФК 1 – здатність перенесення системи знань із вітчизняної і всесвітньої історії, необхідної для роботи в навчальних закладах загальної середньої освіти, у професійну діяльність;

ФК 2 – здатність забезпечувати навчання учнів українською – державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області історії та суспільствознавства;

ФК 3 – здатність здійснювати цілепокладання, планування та проектування процесів

навчання і виховання учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей, застосовувати під час організації навчально-виховного процесу ефективні методики й технології;

ФК 4 – здатність застосовувати інтерактивні методи і сучасні освітні технології навчання, формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами історичних і суспільствознавчих предметів, інтегрованого навчання;

ФК 5 – здатність здійснювати контроль та об'єктивне оцінювання рівня навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу, аналізувати результати їхнього навчання;

ФК 6 – здатність до формування колективу учнів; знаходження ефективних шляхів мотивації їх до саморозвитку, спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них;

ФК 7 – здатність до здійснення професійної діяльності з дотриманням вимог безпеки життєдіяльності і законодавства щодо охорони життя і здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами); використання під час освітнього процесу здоров'язбережувальних технологій;

ФК 8 – здатність до здійснення рівноправної та особистісно-зорієнтованої взаємодії з учнями в освітньому процесі, залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства;

ФК 9 – здатність усвідомлювати суспільний статус і призначення професійної діяльності вчителя історії, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокореляцію своїх професійних якостей, аналізувати, досліджувати та поширювати передовий педагогічний досвід;

компетентності предметної спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія) (ПК):

ПК 4 – здатність інтегрувати набуті знання з історичних та інших гуманітарних наук в самостійну систему, виявляти цілісність знань та умінь;

ПК 5 – здатність розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, володіти базовими знаннями української та світової культури в контексті готовності майбутніх фахівців до спілкування у мультикультурному середовищі на основі толерантності, діалогу і співробітництва;

ПК 6 – здатність здійснювати критичний аналіз різних джерел інформації та наукового пізнання, використовувати їх у професійній діяльності;

ПК 7 – знання наукових основ історії та методики її навчання, організації процесу пізнання та виховання учнів різних вікових категорій; здатність здійснювати дослідження з історії України, всесвітньої історії, методики навчання історії;

ПК 9 – здатність використовувати в професійній діяльності нові підходи до шкільної історичної освіти в умовах багатокультурного суспільства та процесу євроінтеграції, з метою формування історичної свідомості, національної пам'яті, здійснення громадянсько-патріотичного виховання;

ПК 10 – здатність до педагогічної рефлексії та дисемінації педагогічного досвіду.

Програмні результати навчання студента, які формуються під час проходження виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти).

програмні результати навчання (РН), спільні для всіх предметних спеціальностей:

РН 1 – відтворювати основні концепції та принципи педагогіки і психології, сучасних освітніх технологій; враховувати в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів;

РН 2 – демонструвати вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання;

РН 3 – називати і аналізувати методи цілепокладання, планування та проєктування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; класифікувати форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти;

РН 4 – здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично оцінювати результати їх навчання та ефективність уроку;

РН 5 – вибирати відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; аналізувати динаміку особистісного розвитку учнів, визначати ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них;

РН 6 – називати і пояснювати принципи проєктування психологічно безпечного й комфортного освітнього середовища з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами), технології здоров'язбереження під час освітнього процесу, способи запобігання та протидії булінгу і налагодження ефективної співпраці з учнями та їх батьками;

РН 7 – демонструвати знання основ фундаментальних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності;

РН 8 – генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами;

РН 9 – застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності;

РН 10 – демонструвати володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності;

РН 11 – виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності;

РН 12 – аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей;

РН 13 – демонструвати знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовувати необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні;

програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 4 – демонструвати інтегроване мислення, пояснювати цілісну картину суспільно-історичного розвитку через міжпредметні зв'язки;

ПРН 5 – використовувати краєзнавчу складову курсу історії для активізації пізнавальної діяльності учнів; організовувати позакласну гурткову роботу, музейну, пам'ятко-охоронну, народознавчу роботу, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини України та світу з навчальною, науковою і просвітницькою метою;

ПРН 6 – працювати з джерелами інформації, вміти їх аналізувати, синтезувати, порівнювати та інтегрувати їх у зміст навчання історії, представляти та обговорювати відображені в них факти, явища, події, визначати власну позицію щодо суперечливих питань;

ПРН 7 – Знати зміст шкільних курсів історії, проєктувати і здійснювати навчальний процес, обирати оптимальні компетентнісно орієнтовані методики навчання історії і

суспільствознавства за допомогою сучасних інноваційних технологій, уміти оцінювати та відслідковувати динаміку особистісного розвитку учня/учениці;

ПРН 9 – цінувати різноманіття та мультикультурність світу; ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва;

ПРН 10 – усвідомлювати призначення професійної діяльності вчителя історії і стійко прагнути до набуття та вдосконалення професійних компетентностей.

3. ЗМІСТ

виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти) студентів 2 курсу

Перший етап:

- проведення настановчої конференції, на якій студенти ознайомлюються з метою, завданнями практики, її змістом та основними вимогами, проведення інструктажу з техніки безпеки;

- складання завдання на період виробничої історико-краєзнавчої практики викладачами-методистами;

- ознайомлення із звітною документацією, що передбачена вимогами виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти).

У ЗПО:

- ознайомлення з системою організаційно-методичної та навчально-виховної роботи, з порядком ведення документації (з бесіди директора ЗПО чи заступників директора з навчально-методичної роботи);

- із специфікою методики роботи керівника гуртка/секції; зі змістом роботи методичних об'єднань керівників гуртків/секцій;

- вивчення змісту календарних і тематичних планів керівника гуртка/секції;

- плану організаційної і виховної роботи керівника гуртка/секції; анатомо-фізіологічних, психологічних й індивідуальних особливостей вихованців гуртка/секції, вивчення вікових та індивідуальних особливостей вихованців гуртка/секції, їхніх нахилів та інтересів, рис характеру, взаємовідносин у гуртку/секції в ході навчально-виховного процесу; шляхом вивчення документації, бесід з вихованцями гуртка/секції, спостереження;

- підготовка і проведення занять гуртка/секції (не менше двох занять), проведення виховного заходу;

- підготовка дидактичного матеріалу;

- виконання індивідуальних завдань.

Заключний етап:

Оформлення документації.

- підведення підсумків індивідуальної педагогічної діяльності;

- підготовка та оформлення звітної документації;

- захист виробничої історико-краєзнавчої практики;

- участь у підсумковій конференції;

- залік.

Зміст роботи	Кількість годин
<p>Настановча конференція передбачає ознайомлення студентів із завданнями, змістом і метою виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти), зокрема з навчальною, виховною, методичною та організаційною складовими. Обговорюється організаційний план роботи: строки, обсяг завдань, форми звітності, розподіл студентів за базами практиками, гуртками/секціями, закріплення наставників, графік проведення занять гуртків/секцій і заходів. Студентам роз'яснюють правила поведінки, вимоги до документації та педагогічної етики, а також надають інструкції щодо застосування методик викладання та сучасних освітніх технологій. Відбувається обговорення можливих труднощів і відповідей на запитання, надаються рекомендації для ефективної роботи, а також акцентується увага на важливості практики для професійного розвитку майбутнього вчителя, керівника гурткової/секційної роботи.</p>	2
<p>Розподіл практикантів по робочих групах. Заняття і екскурсії під час практики. Ознайомлення з методикою майбутньої роботи, порядком ведення щоденників виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти), спостережень і нотаток, збору й обробки матеріалів, проведення інструктажу з правил охорони праці та протипожежної безпеки тощо.</p>	2
<p style="text-align: center;"><u>Зміст навчальної роботи</u></p> <p><i>1. Ознайомитися:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – з системою навчально-виховної, методичної та організаційної роботи закладу позашкільної освіти в цілому, з порядком ведення документації (з бесіди директора чи заступників директора з навчальної і виховної роботи ЗПО); – із специфікою методики роботи керівників гуртків/секцій; – зі змістом роботи методичних об'єднань керівників гуртків/секцій за їхнім профілем; <p><i>2. Вивчити:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – зміст календарних і тематичних планів занять керівників гуртків/секцій закладу позашкільної освіти; – психофізіологічні, вікові й індивідуальні особливості вихованців гуртка/секції, їхні нахили та інтереси, риси характеру, взаємовідносини в ході навчально-виховного процесу; шляхом вивчення документації, бесід з вихованцями, спостереження; зокрема педагогічно занедбаних вихованців гуртка/секції і тих, хто має високий рівень знань, умінь і навичок; – передовий педагогічний досвід роботи керівників гуртків/секцій. <p><i>3. Формувати навички й уміння майбутньої педагогічної діяльності:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – планування навчально-виховного процесу та проведення гурткових/секційних занять з краєзнавства, історії; – відвідування та наступний аналіз гурткових/секційних занять і 	56

<p>виховних історико-краєзнавчих заходів;</p> <ul style="list-style-type: none"> – підготовка й проведення не менше двох занять гуртка/секції у присутності керівника гуртка/секції закладу позашкільної освіти; – підготовка дидактичного матеріалу до залікових гурткових/секційних занять; – відвідування й аналіз одного заняття студента-практиканта; – перевіряти контрольні і самостійні роботи; – проведення психолого-педагогічних спостережень; – проведення індивідуальних бесід з вихованцями гуртка/секції; – ведення журналу гуртка/секції, оформлення іншої документації, перевірка щоденників тощо; – можлива участь у роботі методичних об'єднань, семінарів керівників гуртків/секцій закладу позашкільної освіти, засіданнях педагогічної ради ЗПО, в підсумкових конференціях з історико-краєзнавчої роботи (в закладах позашкільної освіти). <p><u>Зміст вивчення методичної роботи керівника гуртка/секції:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – вивчення системи роботи керівника гуртка/секції, спрямованої на формування у вихованців стійкого інтересу до виучуваних тем і змісту занять; – опанування знаннями та вміннями з питань підготовки та проведення гурткових/секційних занять з історичного краєзнавства, історії: тижнів рідного краю, вечорів (ранків), бесід, конференцій, диспутів, квестів, екскурсій тощо. 	
<p>Виконання індивідуальних завдань, психолого-педагогічної характеристики на вихованця гуртка/секції. На цьому етапі студенти виконують завдання, спрямовані на розвиток умінь і навичок самостійного вирішення професійних завдань. Студенти отримують можливість реалізувати творчий підхід, враховуючи специфіку своєї предметної підготовки, та оцінити ефективність власних рішень у реальних умовах освітнього середовища.</p>	16
<p>Підсумковий етап. Підсумкова конференція. На завершальному етапі виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти) студенти узагальнюють результати своєї діяльності, аналізують виконані завдання та оцінюють досягнення поставлених цілей. Вони готують звітні документи про проходження практики. Проводиться самооцінка й рефлексія набутого досвіду, виявляються сильні та слабкі сторони у професійній підготовці. Студенти отримують рекомендації для подальшого вдосконалення педагогічних навичок.</p>	12
<p>Залік є завершальним етапом виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти), під час якого підводяться підсумки виконаної роботи та оцінюється рівень професійної підготовки студентів. Здобувачі вищої освіти представляють результати своєї діяльності у формі захисту звіту, демонструють знання, вміння та навички, набуті під час практики. Оцінюються проведені гурткові/секційні заняття, виховний захід, якість підготовлених</p>	2

навчально-методичних матеріалів, психолого-педагогічні характеристики на вихованців гуртка/секції, виконання індивідуальних завдань та рівень ведення документації. Під час заліку студенти отримують зворотний зв'язок, який сприяє формуванню подальших напрямів їхнього професійного розвитку.	
Разом	90

3.1. Індивідуальні завдання.

Індивідуальні завдання (на вибір керівника-методиста практики від кафедри)

1. Складіть тестові завдання різних рівнів складності з вивчення рідного краю для тематичного оцінювання вихованців гуртка/секції.
2. Розробіть методичні схеми і рекомендації вивчення краєзнавчих об'єктів.
3. Підготуйте роздатковий матеріал, комп'ютерні програми, презентації, дидактичні ігри, аукціони, ярмарки-купівлі народних пісень, приказок, предметів побуту, тощо.
4. Опрацюйте навчально-практичні і лабораторні роботи з документами, архівними матеріалами з історії краю.
5. Підготуйте завдання, які сприяють формуванню пізнавальної активності, самостійності вихованців гуртка/секції, ґрунтовності їхніх знань. Використайте їх на практиці й проаналізуйте результат вашої та учнівської роботи.
6. Підготуйте дидактичний матеріал, для індивідуальної, групової, фронтальної роботи вихованців гуртка/секції.
7. Вивчіть досвід одного з керівників гуртка/секції.
8. Підготуйте аналіз перевірених вами завдань вихованців гуртка/секції.
9. Розробка дидактичних матеріалів для обдарованих гуртківців.

3.2. Заняття і екскурсії під час практики

Невід'ємною складовою виробничої практики є екскурсія. Екскурсії під час практики проводяться з метою ознайомлення студентів з освітніми закладами, історико-культурними ресурсами м. Івано-Франківська і області та формування професійних навичок організації і проведення екскурсій. Проводиться ознайомлювальна екскурсія з метою надбання студентами найбільш повної уяви про базу практики, її структуру, взаємодію її окремих підрозділів, діючу систему управління. Також, проводяться екскурсії в музейні (Івано-Франківський краєзнавчий музей, Івано-Франківський історико-меморіальний музей Олекси Довбуша, Музей мистецтв Прикарпаття, Музей визвольних змагань Прикарпатського краю та ін.) та архівні заклади (Державний архів Івано-Франківської області).

Крім обов'язкових інструктажів з техніки безпеки можуть бути проведені додаткові заняття з охорони праці і протипожежної безпеки. Заняття під час практики можуть проводитись у вигляді лекцій, практичних і лабораторних робіт, які сприятимуть поглибленню знань з історико-краєзнавчої роботи у закладах освіти. Приблизна тематика:

1. Підготовка та оформлення документації педагогічної практики.
2. Пошук інформації щодо успішної професійної діяльності засобами новітніх освітніх технологій.
3. Проведення дидактичних ігор з історії рідного краю.

4. Особливості використання краєзнавчого матеріалу у процесі викладання історії.
5. Позакласна виховна робота з народознавства.
6. Методи професійного самовиховання та розвитку педагогічної техніки

3.3. Джерела

Базова

Конституція України. К., 1996.

Закон України «Освіта України. XXI століття. 1993 р. Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті». *Освіта України*. 2001. № 29.

Закон України «Про загальну середню освіту». *Освіта України*. 1999. № 25.

Закон України «Про позашкільну освіту». Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>

Закон України «Про позашкільну освіту». *Освіта України : нормативно-правові документи : зб. нормат. док. / голов. ред. В. Г. Кремень. К. : Міленіум, 2001. С. 229–251. (Нормативно-правові документи).*

Закон України «Про охорону дитинства». Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>

Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті. *Освіта України*. 2001. № 29.

Агаркова М. Особливості використання експонатів шкільного музею у процесі викладання історії та позаурочній роботі. *Збірник наукових праць [Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди]. Серія : «Історія та географія»*. 2011. Вип. 41. С. 161–164.

Болонський процес: нормативно-правові документи. К., 2004.

Баханов К. Учителю історії то особистісно орієнтоване навчання. *Історія в школах України: Науково-методичний журнал*. К.: Педагогічна преса. 2010. С. 19–20.

Бойко А. Науково-методичний супровід професійно-педагогічної підготовки вчителя. *Рідна школа*. К.: Преса України. 2012. С. 28–33.

Биковська О. В. Теоретико-методичні основи позашкільної освіти. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2012. № 2. С. 24–30.

Биковська О. Педагогіка позашкільної освіти як субдисципліна педагогіки. *Рідна школа*. 2016. № 11–12. С. 48–53.

Биковська О. Позашкільна освіта: навчальні програми закладів вищої освіти / за ред. проф. О. В. Биковської; укл. доц. Н. В. Кардаш, доц. Л. М. Олексюк-Казо та ін. К. : НПУ, 2017. 82 с.

Вишневецький О. Людиноцентризм як педагогічна проблема на тлі сучасних цивілізаційних процесів. *Педагогічна думка*. 2008. №4. С. 3–13.

Бондаренко Г. Теоретичні та методологічні проблеми історичного краєзнавства. *Краєзнавство. Науковий журнал*. 2011. № 3. С. 23–29.

Бугрій В. Теоретичні засади туристсько-краєзнавчої роботи в сучасній загальноосвітній школі України. *Вісник ЛНУ імені Т. Шевченка*. Луганськ, 2010. № 16. С. 169–174.

Буланов Ю. І. Виховання патріотизму засобами краєзнавства. *Збірник наукових праць Харківського національного університету ім. Г. Сковороди. Серія «Історія та географія»*. Харків, 2012. Вип. 45. С. 133–136.

Верменич Я. В. Суб'єктивні межі та об'єктивні можливості історичного краєзнавства: деякі міркування щодо осмислення шляхів місцевої історії. *Український історичний журнал*. 2008. – Вип. 2. С. 129–144.

- Ворожейкіна О. М. 100 цікавих ідей для проведення уроку. Харків : Вид. група «Основа», 2011. 287 с.
- Гайда Л. Краєзнавча експедиція як форма діяльності шкільного музею. *Краєзнавство. Науковий журнал*. 2010. № 1–2. С. 178–185.
- Головацька, М. Соціально-психологічні проблеми насильства : семінар-практикум для класних керівників. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*. 2013. № 6. С. 34–35.
- Гуменюк Г. М. Формування національної самосвідомості учнів середнього шкільного віку засобами туристко-краєзнавчої роботи. Івано-Франківськ, 2000. 158 с.
- Десятов Д.Л. Методика використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні історії. Харків : Вид. група «Основа», 2011. 111 [1] с.
- Дитячо-юнацький туризм і краєзнавство в Україні та формування гармонійно розвиненої творчої особистості. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. (Івано-Франківськ, 26–28 травня 2009 р.) / за ред. Завгородньої Т. К. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2009. 228 с.
- Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : Навчальний посібник. Київ, 2004. 352 с.
- Дмитрук В. Програма розвитку краєзнавства: регіональний рівень реалізації. *Українське краєзнавство в соціокультурному просторі: історичні ретроспекції та виклики сучасності* / За заг. ред. О. П. Реєнта. К. : Український пропілей, 2017. С. 31–40
- Запорожцева, Ю. Тренінги для і про педагогів. *Управління освітою*. 2011. № 24, грудень. С. 14–15 ; *Управління освітою*. 2012. № 2, січень. С. 10–12.
- Збірник положень про Всеукраїнські та обласні конкурси, огляди, експедиції, акції / Управління освіти Хмельницької ОДА, обласний ін-т післядипл. пед. освіти; [уклад.: В.С. Берека, Л.В. Красномовець, В.В. Климчук, М.С. Шкварелюк, В.О. Черкасова та ін.]. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2000. 92 с.
- Збірник нормативно-правових актів у сфері захисту прав дітей. К. : Юнісеф, 2002. 318 с.
- Кан Ю. Б. Педагогічні можливості туристсько-краєзнавчої діяльності в системі соціально-психологічної корекції міжособистісних відносин учнів. *Педагогічні науки*. Херсон, 2009. Вип. 54. С. 158–164.
- Кашаба О. Історичне краєзнавство як складова національної освіти: теоретичний аспект. *Краєзнавство. Науковий журнал*. 2010. № 1–2. С. 96–105.
- Коляда І. А., Кирієнко О. Ю. Юні історики-дослідники : навч.-метод. посіб. з історії України / [відп. за вип. О. Лісовий]. К., 2015. 371 с.
- Концепція позашкільної освіти, розроблена за грантом Президента України на наукове дослідження «Розроблення сучасної концепції позашкільної освіти в умовах децентралізації». Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/1142017-tp-21950>
- Короткова М. В. Нетрадиционные формы уроков. *Преподавание истории и обществознания в школе*. 2002. №7. С. 24–29.
- Косило М. Позашкільна туристсько-краєзнавча робота на Прикарпатті. *Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка*. Івано-Франківськ, 2008. Вип. 25. С. 326–329.
- Косило М. Розвиток туристко-краєзнавчої роботи у позашкільних навчальних закладах України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття). Монографія. Івано-Франківськ : Видавництво Кушнір Г. М., 2018. 288 с.
- Костриця М.Ю., Обозний М. С. Шкільна краєзнавчо-туристична робота. К : Вища школа, 1995. 222 с.
- Кремень В. Вітчизняне краєзнавство: стратегічні орієнтири сучасної освітньої парадигми. *Краєзнавство. Науковий журнал*. 2011. № 3. С. 10–16.

- Луцький Я. В., Косило М. Ю. Туристично-краєзнавча робота в школі. Івано-Франківськ : ЛІК, 1994. 80 с.
- Мазак С., Яцуляк Н. Історичне краєзнавство на уроках суспільних дисциплін та в позаурочний час. *Шкільне краєзнавство Івано-Франківщини. Збірник навчально-методичних матеріалів для вчителів*. Івано-Франківськ, 2016. С. 38–44.
- Маланюк Т. Туристсько-краєзнавча робота в школах області. *Шкільне краєзнавство Івано-Франківщини. Збірник навчально-методичних матеріалів для вчителів*. Івано-Франківськ, 2016. С. 62–78.
- Маланюк Т. З. Патріотичне виховання учнів основної школи засобами туристсько-краєзнавчої роботи: монографія. Івано-Франківськ, 2017. 304 с.
- Маланюк Т. З. Туризм і краєзнавство в школі: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2009. 104 с.
- Маньковська Р. Краєзнавство і освіта: витоки і перспективи співбуття. *Краєзнавство. Науковий журнал*. 2011. №3. С. 16–23.
- Національна доктрина розвитку освіти. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова. К., 2007. 495 с.
- Організація відпочинку та оздоровлення дітей : концепції, технології, досвід / [Биковська О. В. (кер. авт. кол.), Вагнер С. І., Горбинко В. М. та ін.]. К. : Держ. ін-т проблем сім'ї та молоді, 2004. 208 с.
- Оришко С. Патріотичне виховання старшокласників у процесі туристично-краєзнавчої роботи загальноосвітніх навчальних закладів. Івано-Франківськ, 2014. 347 с.
- Орієнтовні навчальні програми туристсько-краєзнавчих об'єднань учнівської молоді / За заг. ред. Ю.Штангея. К. : ІЗМН, 1996. 368 с.
- Перспективи розвитку краєзнавчого руху: пропозиції до проекту Державної програми розвитку краєзнавства на період до 2025 р. *Краєзнавство. Науковий журнал*. 2013. С. 4–9.
- Позашкільна освіта в Україні : навч. посіб. / [Биковська О. В., Бут С. В., Дмитренко О. П. та ін. ; за ред. О. В. Биковської]. К. : ІВЦ АЛКОН, 2006. 224 с.
- Позашкільна освіта: концептуальні засади в умовах реформування системи освіти України. Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/435-pozashkilna-osvita-kontseptualni-zasadi>
- Позашкільний туризм і краєзнавство в Україні: історія та сьогодення / упор. Н. Савченко, М. Косило, О. Наровлянський. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2010. 408 с.
- Положення про позашкільний навчальний заклад. Книга керівника позашкільного навчального закладу. Довідково-методичне видання / упор. З.М. Рудакова, Л.М. Павлова. Харків: Торгсінг плюс.2006. С. 66–76.
- Програма для туристсько-краєзнавчих гуртків позашкільних закладів / Кол. укладачів; За ред. Д.Г. Омельченко. К. : ІЗМН, 1996. 124 с.
- Програми з позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого та військово-патріотичного напрямів. Збірник програм / заг. ред. М.Ю. Косило, В.Є. Кімакович. Івано-Франківськ: Фоліант, 2018. 540 с.
- Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство. Навчальний посібник. К. : Видавництво Кондор, 2011. 338 с.
- Прокопчук В. Деякі аспекти теорії і методології шкільного краєзнавства. *Краєзнавство. Науковий журнал*. 2011. № 3. С. 29–37.
- Реєнт О. П. Освітнє краєзнавство як загальнодержавна справа. *Всеукраїнська нарада з питань викладання навчального курсу «Основи краєзнавства» у закладах вищої освіти. Матеріали та документи. Київ, 24 травня 2018 р.* К., 2018. С. 11–16.

- Сущенко Т.І. Позашкільна педагогіка: теорія, історія, практика. К. : Праймдрук, 2011. 298 с.
- Терно С.О. Методика розвитку критичного мислення школярів у процесі навчання історії. Харків: Вид. група «Основа», 2012. 93 [3] с.
- Теоретико-методичні основи виховання творчої особистості учнів в умовах позашкільного навчального закладу: матеріали науково-практичної конференції (Київ, 30–31 березня 2006 р.). К. : Київ Грамота, 2006. 183 с.
- Треф'як Я. Теоретичні основи краєзнавства. *Шкільне краєзнавство Івано-Франківщини. Збірник навчально-методичних матеріалів для вчителів*. Івано-Франківськ, 2016. С. 5–13.
- Треф'як Я. Позакласна краєзнавча робота як один із засобів національного виховання дітей та учнівської молоді. *Шкільне краєзнавство Івано-Франківщини. Збірник навчально-методичних матеріалів для вчителів*. Івано-Франківськ, 2016. С. 13–21.
- Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі. Івано-Франківськ, 2002. 110 с.
- Тронько П. Краєзнавство як складова навчально-виховного процесу. Краєзнавство. *Науковий журнал*. 2011. № 3. С. 5–10.
- Фрейман Г. Реалізація компетентнісно-орієнтованого навчання у практиці викладання історії в школі. *Історія в школі: Науково-методичний журнал*. К.: Етносфера. 2010. С. 23–29.

Інтернет-сайти

Інтернет-адреси загального характеру

- <http://7wonders.synnegoria.com> – сім чудес світу
- www.academicpress.com – академічна література
- www.britannica.com – Енциклопедія «Британіка»
- www.internetri.net/vv – ВСЕВІДО: наука, освіта, технології

Сайти за галузями і підгалузями наукових знань

- www.sociology.org – соціологічні науки
- www.sil.org/ethnologue – етнографічні дослідження
- www.TheHistoryNet.com – електронний історичний журнал
- www.utm.edu/research/ier – філософська енциклопедія
- www.nsta.org – міжнародне об'єднання шкільних вчителів

Музеї

- mistral.culture.fr/louvre – Лувр (Париж, Франція)
- www.metmuseum.org – музей мистецтв Метрополітен (Нью-Йорк, США)
- museoprado.mcu.es – Національний музей Прадо (Мадрид, Іспанія)
- www.christusrex.org/www1/vaticano/0-Musei.html – музеї Ватикана
- www.moma.org – Музей Сучасного Мистецтва (Нью-Йорк, США)

Педагогічні сайти

- <http://www.mon.gov.ua/education/average>
- <http://www.conference.mdpu.org.ua/viewtopic.php?p=326&sid=979a43c2011fb140dc4c83251c4cda>
- <http://pedsovet.org/forum/topic1280.html>
- http://pu.ac.kharkov.ua/kaphedras/mat_metodic/Block1/praktika/index.htm#a2
- <http://www.chl.kiev.ua/cgi-bin/sp/search/index.php>

Методичне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення практики: приміщення для самостійної роботи студентів, розмножувальна та комп'ютерна техніка з підключенням Інтернет, наукова бібліотека з читальним залом. На практиці і під час самостійної роботи студентів використовуються методичні рекомендації щодо проходження практики, ілюстративні комп'ютерні дидактичні матеріали, які розроблені на кафедрі, а саме:

Королько А.З. Історико-краєзнавча практика (в закладах позашкільної освіти): методичні рекомендації для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Історія). Івано-Франківськ, 2022.

Королько А.З. Методичні рекомендації для семінарських занять та самостійної роботи з дисципліни «Організація позакласної гурткової роботи» (для студентів II курсу спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія)»). Івано-Франківськ, 2021.

Королько А. Методичні рекомендації для семінарських занять та самостійної роботи з дисципліни «Основи шкільного краєзнавства» (для студентів IV курсу спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія)»). Івано-Франківськ, 2024.

3.4 Методичні рекомендації

Як педагогічна категорія практика є складовою частиною навчального процесу та має на меті навчити студентів творчо застосовувати у педагогічній діяльності науково-теоретичні знання та практичні навички, отримані при вивченні психолого-педагогічних і спеціальних дисциплін, сприяти розвитку у майбутніх учителів та керівників гуртків/секцій стійкого інтересу до професійної діяльності.

Специфікою практичної діяльності студентів є те, що в ній у більшій мірі (порівняно з навчально-пізнавальною) здійснюється ідентифікація з професійною діяльністю керівника гуртка/секції (вчителя), практика проводиться в умовах, адекватних умовам майбутньої самостійної педагогічної діяльності. Робота студента в період практики характеризується тією ж різноманітністю функцій, що й робота педагога. Вона – ланка в системі підготовки вчителя і виступає у якості самостійного, важливого джерела актуалізації педагогічної освіти, створення її життєвої цінності для поліпшення відносин. Сама система взаємовідносин має носити характер взаємодії і співпраці, маючи на увазі певну суб'єктивність позиції студента. Міркуючи над організацією виробничої історико-краєзнавчої практики в закладі позашкільної освіти, її керівник орієнтується не лише на виконання програми практики, але перш за все, ставиться до кожного студента як до унікальної особистості. Кожен практикант повинен мати можливість висловити свою думку, отримати необхідну консультацію, допомогу або роз'яснення тієї чи іншої ситуації.

Складові процесу навчання

<p>Діяльність керівника гуртка/секції (навчання)</p> <ul style="list-style-type: none"> • виклад змісту навчального матеріалу • керівництво діяльністю вихованців гуртка/секції • розвиток пізнавальних здібностей та інтересів • формування світогляду вихованців гуртка/секції • формування навичок і культури праці вихованців гуртка/секції 	<p>Діяльність вихованців гуртка/секції (учіння)</p> <ul style="list-style-type: none"> • споглядальна (сприйняття, обдумування, розуміння) • відтворювальна (повторення, закріплення навчального матеріалу) • творча (застосування знань на практиці)
--	--

• оцінка знань, умінь і навичок вихованців гуртка/секції	
Знання, вміння, навички, світогляд, свідомість, поведінка, почуття, прийоми інтелектуальної праці	
<p>Зміст навчального матеріалу</p> <ul style="list-style-type: none"> • факти • поняття • теорії • правила • закономірності • принципи 	<p>Засоби навчання</p> <ul style="list-style-type: none"> • наочні посібники • підручники і навчальні посібники • книги • словники • довідники • технічні засоби навчання • комп'ютери • спеціальне навчальне обладнання

Класифікація методів навчання

За джерелами знань		
Словесні	Наочні	Практичні
<ul style="list-style-type: none"> • розповідь • бесіда • пояснення • лекція • робота з книгою 	<ul style="list-style-type: none"> • спостереження • ілюстрація • демонстрація наочних посібників і ТЗН 	<ul style="list-style-type: none"> • робота з джерелами • завдання • робота з контурною картою • написання історичних творів, есе ін.
За характером пізнавальної діяльності		За дидактичною метою
<ul style="list-style-type: none"> • пояснювально-ілюстративні • репродуктивні • проблемні • частково-пошукові • дослідницькі 		<ul style="list-style-type: none"> • вивчення нового матеріалу • закріплення • повторення • формування вмінь і навичок перевірки знань

Провідною формою організації навчально-виховної роботи у закладі позашкільної освіти є гурткове/секційне заняття. У дидактиці під **гуртковим/секційним заняттям** розуміють основну одиницю освітнього процесу, чітко обмежену часовими рамками, планом роботи та складом вихованців (учнів, слухачів). Стосовно процесу навчання гурткове/секційне заняття виконує інтегруючу роль, оскільки відображає та поєднує такі його компоненти: мету, зміст, методи, засоби навчання, взаємодію керівника та вихованців гуртка/секції.

Методисти **сучасним заняттям гуртка/секції** вважають таку форму навчання, яка своїми цілями (освітньою, розвивальною, виховальною), змістом, структурою та методами проведення відповідає найновішим вимогам теорії й практики навчання у закладі позашкільної освіти і є високоефективною.

Основними завданнями сучасного гурткового/секційного заняття є:

- відповідність навчального матеріалу з вимогам науковості, оптимальності, єдності навчання і виховання, зв'язку з життям;
- реалізація комплексної мети заняття: навчальної, виховної та розвивальної;
- урахування вікових особливостей вихованців гуртка/секції та їх пізнавальних

можливостей, інтересів і запитів;

- реалізація інноваційних технологій сучасного гурткового/секційного заняття;
- інтегральність заняття (використання міжпредметних зв'язків);
- цілеспрямованість і копітка робота над пізнавальними завданнями і запитаннями, що виникають у результаті створення проблемних ситуацій;
- практична спрямованість гурткового/секційного заняття – розвиток історичного мислення вихованців гуртка/секції.

У працях сучасних методистів сформульовані основні вимоги до проведення гурткових/секційних занять, які орієнтують керівника гуртка/секції на те, щоб кожне його заняття сприяло розвитку пізнавальних інтересів вихованців гуртка/секції, формуванню навичок самостійного здобуття знань, прищеплюванню любові до праці.

Вимоги до сучасного заняття гуртка/секції:

- гігієнічні (температурний режим, норми освітлення, чергування видів навчальної роботи і т.п.);
- загально педагогічні (урахування вікових та індивідуальних особливостей вихованців гуртка/секції, створення емоційно-актуальної атмосфери заняття, педагогічний такт і культура мови, пізнавальна самостійність вихованців гуртка/секції, чітке визначення освітніх, виховних і розвиваючих завдань заняття);
 - відповідне теоретичне підґрунтя має визначати науковий рівень змісту заняття;
 - за умови належного наукового рівня забезпечувати оптимальність змісту заняття;
 - заняття має бути містким, але не перевантаженим, бо порушення цієї умови призводить до механічного запам'ятовування матеріалу, послаблення інтересу, затримки загального розвитку;
 - слід урізноманітнювати організаційні форми гурткових/секційних занять з історичного краєзнавства, історії, вдосконалювати їхню структуру, раціонально використовувати час;
 - урізноманітнювати види робіт, методи та прийоми навчання і викладання, організаційні форми заняття, широко поєднувати індивідуальні, групові та фронтальні форми роботи;
 - забезпечувати інтенсивну практику вихованців гуртка/секції, цілеспрямовану і систематичну роботу над розвитком історичного мислення;
 - постійно активізувати вихованців гуртка/секції (максимальне включення до різних видів діяльності) і розвивати їхню самостійність та ініціативність;
 - урахувати навчально-виховні можливості заняття, передбачати, щоб зміст сприяв вихованню (національному, розумовому, моральному, естетичному) особистості вихованця гуртка/секції;
 - виховувати у вихованців гуртка/секції стійкий інтерес до історії рідного краю;
 - постійно збуджувати позитивне емоційне ставлення до навчання, стимулювати інтелект та естетичні потреби вихованця гуртка/секції;
 - дбати про високу педагогічну культуру керівника гуртка/секції, його постійне духовне збагачення, ідейно-моральне зростання.

Вимоги для керівників гуртків/секцій закладів позашкільної освіти з охорони праці, техніки безпеки та виробничої санітарії

Керівник гуртка/секції:

- здійснює необхідні заходи для створення безпечних і здорових умов проведення занять;
- забезпечує виконання діючих правил та інструкції з техніки безпеки і виробничої санітарії;
- проводить первинний інструктаж з безпеки життєдіяльності на початку навчального року, а також інструктажі перед вивченням кожного розділу програми, організацією походів, екскурсій, навчально-тренувальних, змагальних та інших заходів з відповідним записом у журналі;
- проводить навчально-тренувальні та змагальні туристсько-спортивні заходи при наявності відповідного спеціального спорядження та інших умов, передбачених правилами і нормами техніки безпеки;
- призупиняє проведення занять, інших навчально-тренувальних заходів при виникненні загрози для життя і здоров'я вихованців та доповідає про це керівництву закладу позашкільної освіти;
- негайно повідомляє керівника установи про кожний нещасний випадок, що мав місце під час проведення занять та інших заходів з вихованцями;
- несе відповідальність за нещасні випадки, що сталися в результаті невиконання вимог з техніки безпеки.

Специфічні вимоги до проведення гурткових/секційних занять з історичного краєзнавства, історії:

- ❖ забезпечити науковість змісту заняття, слід користуватися лише достовірними відомостями, в яких відсутня розбіжність у поглядах вчених;
- ❖ у забезпеченні наукового рівня змісту заняття та піднесенні інтересу вихованців гуртка/секції до предмета варто ознайомлювати їх з найновішими досягненнями історичної науки, зокрема з вивчення рідного краю;
- ❖ мати інтегровані знання і вміння їх формувати у вихованців гуртка/секції;
- ❖ не слід надмірно захоплюватися фактажем, варто дбати про знання карти, хронології, історичної термінології;
- ❖ від загального до конкретного, оптимальне наповнення змісту заняття значною мірою досягається через вивчення історичного матеріалу укрупненими, логічно завершеними частинами із використанням узагальнюючих таблиць, схем тощо;
- ❖ важливо виділяти з широкого кола відомостей найбільш істотне, головне, узагальнювати і систематизувати вивчене на основі певного теоретичного положення, історичного поняття або правила;
- ❖ важливе місце у змісті заняття посідає цілеспрямована і систематична робота над пізнавальними завданнями і запитаннями;
- ❖ попередньо орієнтувати вихованців гуртка/секції на важливість матеріалу, який вивчається;
- ❖ органічно і раціонально поєднувати на занятті роботу над засвоєнням матеріалу;
- ❖ необхідно, щоб історико-краєзнавчий матеріал, практичні завдання сприяли вихованню особистості вихованця гуртка, розкривали суть історії як суспільного явища, її комунікативні функції, закономірності розвитку;
- ❖ використовувати внутрі- і міжпредметні зв'язки, формувати синтетичне мислення.

4. Форми та методи контролю

Щотижневою формою контролю є перевірка керівником практики щоденників студентів і ознайомлення з усіма опрацьованими матеріалами; самоосвіта, кінцева форма – залік.

Важливою формою **підсумкового контролю студентів** за проходженням виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти) є конференція, що проводиться по закінченню практики. Після закінчення терміну практики студенти звітують перед кафедрою, відповідним підрозділом про виконання РПП та індивідуального завдання. Загальна форма звітності студента за практику – це подання письмового звіту у друкованому вигляді. Оформляється звіт за вимогами, які передбачені РПП.

Звіт разом з іншими документами, встановленими навчальним закладом (щоденник, характеристика та ін.), подається на рецензування керівнику практики від навчального закладу. Після доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики звіт в друкованому вигляді разом з іншими документами, передбаченими РПП, подається на захист.

5. Вимоги до оформлення звітної документації

Для узагальнення матеріалів, зібраних під час практики і підготовки звіту, студентам в кінці практики відводиться 2–3 дні. Складений студентом звіт повинен мати наскрізну нумерацію сторінок.

I. Календарний графік проходження практики (додаток 3) (у роздрукованому вигляді) містить інформацію про діяльність практиканта на весь термін проходження практики: розробка й підготовка виховних заходів, відвідування заняття керівника гуртка/секції, ознайомлення з підготовкою керівника гуртка/секції до заняття, відвідування заняття у закріпленому класі (аудиторії), виготовлення дидактичних матеріалів та ін. Виконана робота звіряється методистами від кафедри історії України і методики викладання історії, керівником гуртка/секції. Студент повинен обов'язково мати при собі складений графік у ході практики.

II. Психолого-педагогічний щоденник студента-практиканта (у роздрукованому вигляді).

Щоденник студента (додаток 4) – це основний документ, який відбиває не лише зміст проведеної студентом роботи в закладі позашкільної освіти, а й її результати:

- щоденник стимулює студента до більш організованої та продуманої роботи під час практики, що сприяє виробленню навичок самоконтролю роботи;
- щоденник дає уявлення керівникові про те, як студент вивчає свій гурток/секцію, окремих його вихованців, як спостерігає й аналізує їх поведінку, роботу, до яких висновків доходить, яку допомогу отримує від керівника гуртка/секції, методиста;
- щоденник відбиває рівень підготовки студента до навчальної та виховної роботи з вихованцями гуртка/секції, рівень його загальної культури, ставлення до практики, недоліки кафедри у підготовці студентів до педагогічної практики.

Зміст практики студент фіксує у щоденнику, вказуючи характер і конкретні обсяги роботи, виконаної за день. У щоденнику записуються загальні відомості змісту практики:

- ❖ Титульна сторінка (вид і назва практики; прізвище, ім'я, по батькові, вказується назва Факультету, кафедри, освітньо-кваліфікаційний рівень, напрям підготовки, спеціальність, курс, група), на звороті (прізвище, ім'я, по батькові практиканта, дату прибуття і вибуття з навчального закладу, завірені печатками і підписами відповідальної особи від бази практики;
- ❖ відомості про гурток/секцію;
- ❖ розклад занять у закріпленому за ним гуртку/секції;
- ❖ робочі записи під час практики, в яких викладається зміст навчально-виховної діяльності практиканта по днях (від настановчої конференції, відвідання занять керівника

гуртка/секції, проведення занять, участь у методичних нарадах ін. до складання заліку), які завірені керівниками-методистами від кафедри, баз практики.

Окрім того, в щоденнику записується вся інструктивна інформація, отримана практикантом за час практики; результати його дослідницької діяльності та виконання індивідуальних завдань. На підставі виконання індивідуального плану та записів у щоденнику студент складає звіт про виконання практики.

Практикант обов'язково повинен мати щоденник із собою під час перебування на базі практики!!!

III. Структура і зміст звіту з виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти) (додаток 5)

Звіт про проходження практики (у роздрукованому вигляді) має висвітлювати, аналізувати й узагальнювати проведену під час практики навчальну й методичну роботу. Звіт складається з чотирьох частин: 1) навчальна робота; 2) виховна робота; 3) методична робота; 4) висновки.

1) **Навчальна робота.** В цьому розділі звіту необхідно зазначити, скільки занять студент відвідав у керівника гуртка/секції, по можливості скільки занять відвідав в інших керівників гуртків/секцій закладу позашкільної освіти, що корисного взято з цих відвідувань, яким ефективним прийомом взаємодії з вихованцями гуртка/секції (-ів) слід навчитися, чого слід уникати в роботі педагога. Вказати кількість проведених самостійно гурткових/секційних занять. Також у цій частині звіту необхідно відобразити свою участь в обговоренні гурткових/секційних занять студентів, перевірці низки робіт вихованців гуртків/секцій, висвітлити роботу з вихованцями гуртків/секцій, що не встигають у навчанні і з тими, що виявили здібності до предмета. Завершуватися ця частина звіту має узагальненнями стосовно методів і форм роботи на занятті гуртка/секції, висновками про ефективність різних форм взаємодії вихованців і керівника гуртка/секції, висновками про те, що необхідно засвоїти й використовувати у власній роботі в майбутньому.

2) **Виховна робота.** Необхідно навести сценарій залікового виховного заходу або дати йому розгорнуту характеристику (якщо виховний захід сценарію не передбачає), провести ґрунтовний аналіз задуму, виховного впливу, ефективності й значущості розробленого заходу. Студент має зафіксувати й проаналізувати свою діяльність в організації відвідування театру, музею, змагань, випуску стінної газети та ін. Слід не лише описати проведений захід (заходи), а й зробити ґрунтовний аналіз їх ролі, ефективності, значення для подальшого життя дітей. Необхідно дати оцінку проведеної роботі, спробувати визначити вдалі знахідки й прорахунки, зробити висновки.

3) **Методична робота.** В цій частині звіту слід зазначити, з якими методичними матеріалами ознайомився студент-практикант, що зробив для поліпшення методичної роботи у закладі позашкільної освіти, до роботи яких гуртків/секцій був залучений. Необхідно проаналізувати участь у методичних об'єднаннях, методичку підготовки й проведення занять з історичного краєзнавства, історії, їхню специфіку у даному закладі освіти. Висвітлити практичну допомогу закладу позашкільної освіти (поліпшення обладнання предметного кабінету, виготовлення наочних посібників та ін.). У кінці даної частини необхідно зробити висновок про те, якою має бути методика підготовки й проведення сучасного заняття гуртка/секції.

4) **Висновки.** У висновках необхідно зазначити, яке значення мала практика для педагогічної підготовки майбутнього керівника гурткової/секційної і факультативної роботи у закладі позашкільної освіти і закладі загальної середньої освіти, які позитивні й негативні сторони спостерігалися в організації практики, зробити висновки про власні здобутки (знання, уміння та навички) у ході виконання завдань практики, внести пропозиції щодо удосконалення організації практики.

Звіт студента-практиканта повинен бути заслуханий на засіданні педагогічної (методичної) ради, на якому окрім студента виступають керівник гуртка/секції і методист з профільної кафедри.

5) Пропозиції.

IV. Характеристика на студента-практиканта. (додаток 6) (у роздрукованому вигляді)

У характеристиці зазначається кількість проведених гурткових/секційних занять, виховного заходу з історичного краєзнавства, історії, вказується допомога у підготовці вихованців гуртків/секцій до олімпіад та конкурсів з написання учнівських пошуково-дослідницьких і науково-дослідницьких робіт, участь у педрадах і методоб'єднаннях, підготовці дидактичних матеріалів і т. п. Керівник гуртка/секції визначає на якому науковому й організаційно-методичному рівнях проводилися гурткові/секційні заняття та виховний (-ні) захід (-ди), як студентом вирішувалися навчально-виховні завдання, чи раціонально застосовувалися різноманітні методи і засоби навчання, форми організації навчально-пізнавальної діяльності вихованців гуртків/секцій та прийоми активізації школярів із врахуванням їх вікових особливостей та індивідуальних особливостей, як підтримувалася дисципліна. Керівник гуртка/секції виставляє загальну оцінку за навчальну і виховну роботу, відзначаючи сильні і слабкі сторони у діяльності студента. У характеристиці обов'язково виставляється вмотивована оцінка від 1 до 50 балів. Завіряє відомість-характеристику директор ЗПО підписом і печаткою.

V. Відгук осіб, які перевіряли проходження практики, а також висновок керівника практики від закладу вищої освіти про проходження практики (додаток 7), як підсумковий документ під час складання заліку, містить оцінку викладачем-методистом від кафедри із факультетським керівником оформлення документації і реалізації студентом-практикантом завдань виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти).

VI. Конспекти гурткових/секційних занять (додаток 1).

План-конспект гурткового/секційного заняття складається заздалегідь, обов'язково підлягає затвердженню керівником гуртка/секції за день до його проведення. Готуючись до заняття, керівник гуртка/секції повинен вирішити, з чого він буде починати, чим закінчувати, як розподілити матеріал, якими словами-«містками» перейти від одного питання до іншого, як висловити головні думки. Результати обмірковування оформлюються у вигляді плану-конспекту гурткового/секційного заняття. Сам процес оформлення плану-конспекту поглиблює задум гурткового/секційного заняття, уточнює його перебіг, укладає задум у часі.

VII. Конспект виховного заходу (додаток 2).

При підготовці виховного заходу слід враховувати, що гурткова/секційна вихована робота є досить різноманітною. У методиці навчання історії розрізняють такі її види:

1. Масова (історичні вечори, лекції, бесіди, екскурсії, конкурси, вікторини, олімпіади, конференції, перегляд фільмів та вистав, «тиждень історії» в закладі позашкільної освіти тощо).
2. Групова (історичні групи, історичні товариства та клуби, походи та екскурсії, випуск газет та журналів, лекторії, факультативи тощо).
3. Індивідуальні (читання історичної літератури, робота в архіві та музеї, написання рефератів і доповідей, виконання творчих завдань).

Див. додаток.

Схема аналізу гурткового/секційного виховного заходу

- a. Тема виховного заходу.
- b. Мета виховного заходу і ступінь її досягнення.
- c. Структура виховного заходу: комплексний або одиничний; масовий груповий,

індивідуальний, змішаний.

- d. Методична організація виховного заходу:
- e. Зміст виховної роботи.
- f. Підготовчий етап:
 - підготовка текстового матеріалу заходу;
 - пізнавально-емоційна цінність текстового матеріалу;
 - дійові учасники заходу.
- g. Проведення заходу:
 - випуск програми вечора;
 - випуск оголошення про час і місце вечора;
 - оформлення приміщення, де проводиться захід;
 - якість підготовки вихованців гуртка/секції – дійових осіб заходу;
 - залучення до діяльності учнів, що не є дійовими особами заходу;
 - наявність запрошених гостей.
- h. Підсумки заходу:
 - якість проведення виховного заходу;
 - відзначення дійових осіб заходу.

VIII. Психолого-педагогічна характеристика на вихованця гуртка/секції

Характеристика на вихованця гуртка/секції

При складанні характеристики необхідно проявляти обережність, уникати поспішності. Не можна проявляти суб'єктивність, зловживати становищем дитини. Можливий поетапний варіант заповнення схеми:

- перший етап – підготовчий ступінь до складання характеристики;
- другий – ступінь часткового заповнення, коли ще неможливо відповісти на всі питання;
- третій – ступінь відносно повного заповнення схеми, коли зібрано достатню кількість фактів, які дозволяють скласти всебічну об'єктивну і якісну характеристику.

I. Загальні дані про особистість

1. П І Б _____
2. Стать _____
3. Дата народження _____
4. Місце навчання _____
5. Гурток/Секція (назва) _____
6. Стан здоров'я (група, діагноз), фізичний розвиток (потрібне підкреслити): здоровий, фізично розвинений, часто хворіє, слабкий, чим хворів і як переносить захворювання _____
7. П І Б батька _____
8. П І Б матері _____
9. Сім'я благополучна, функціонально неспроможна, конфліктна, антипедагогічна, асоціальна _____
10. Культурний рівень сім'ї _____
11. Характеристика батьків як вихователів (займаються постійно, періодично, не займаються вихованням дитини) _____
12. Рівень взаєморозуміння батьків і дитини _____
13. Мотиви відповідальності перед батьками (любить, жаліє, поважає, боїться) _____

14. Ставлення до навчання (позитивне, задовільне, незадовільне, індиферентне)

II. Психічні якості вихованця гуртка/секції

1. Увага – довільна, мимовільна; властивості уваги – зосередженість (спостережливість як якість), стійкість, обсяг, розподілення, переключення.

2. Пам'ять (образна, словесно-логічна, рухлива, емоційна), короткочасна та довготривала.

3. Мислення (наочно-дійове, наочно-образне, абстрактне).

4. Властивості розуму (самостійність, широта, глибина, гнучкість, швидкість, критичність).

5. Інтереси, нахили (пізнавальні, професійні) до розумової, практичної, художньої діяльності, спілкування з людьми.

6. Спеціальні здібності: математичні, технічні, музичні, соматичні, лінгвістичні, спортивні та ін.

III. Індивідуально-психологічні особливості вихованця гуртка/секції

1. Тип темпераменту (холеричний, сангвінічний, флегматичний, меланхолічний)

2. Характер (цілісний, протирічний).

3. Темп роботи – швидкий, середній, повільний.

4. Якість роботи – хороша, задовільна, незадовільна.

5. Реакція на зовнішні подразнення – збуджена, урівноважена, повільна.

6. Включення в роботу та перехід до іншого виду діяльності: швидкий, повільний.

7. Риси характеру:

- ставлення до речей (бережливий – небережливий, охайний – неохайний);
- ставлення до людей (альтруїст – егоїст, принциповий – безпринципний, щедрість – скупість, стриманий – нестриманий і т. ін.);
- рівень самооцінки (об'єктивна, завищена, занижена);
- ставлення до праці/навчання (відповідальний – безвідповідальний, працелюбний – лінивий і т. д.).

IV. Емоційно-вольова сфера

Емоційно-вольові риси	Оцінка емоційно-вольової сфери				
	5	4	3	2	1
Впевненість чи невпевненість у своїх силах і можливостях					
Дисциплінованість чи недисциплінованість					
Ініціативність чи безініціативність					
Особиста організованість чи неорганізованість					
Самостійність чи схильність до навіювання					
Зібраність чи незібраність					
Самоволодіння чи нестриманість					
Сміливість, рішучість чи боягузтво					
Наполегливість чи впертість					
Особиста активність чи пасивність					
Цілеспрямованість чи безцільність					

Бали відповідають таким проявам рис особистості:

5 – позитивна риса проявляється видимо, характерно, чітко, виражено, постійно, типово для особистості;

4 – позитивна риса частіше проявляється, ніж не проявляється;

3 – позитивна риса недостатньо точно виражена, як правило не проявляється;

2 – негативна риса особистості проявляється частіше, виражена помітніше;

1 – чітко виражена негативна риса, вона проявляється видимо, типово, постійно.

V. Характерологічні особливості (риса характеру, які виражають спрямованість)

Риси характеру	Оцінка риси характеру				
	5	4	3	2	1
Громадська чи егоїстична спрямованість					
Принциповість чи безпринципність					
Правдивість чи брехливість					
Працьовитість чи лінощі					
Безкорисливість чи користолюбство					
Скромність чи розбещеність					
Справедливість чи несправедливість					
Чуйність чи черствість					
Прямота чи лицемірство					

VI. Інтелектуальні риси характеру

Інтелектуальні риси характеру	Оцінка риси характеру				
	5	4	3	2	1
Спостережливість чи неспостережливість					
Практична спрямованість розуму (уміння застосовувати знання на практиці) чи непрактичність розуму					
Допитливість чи недопитливість					

VII. Емоційні риси характеру

Емоційні риси характеру	Оцінка риси характеру				
	5	4	3	2	1
Веселість чи похмурість					
Бадьорість чи в'ялість					
Правдивість чи брехливість					
Незворушність чи дратівливість					

VIII. Риси характеру, які виражають ставлення до діяльності

Риси характеру	Оцінка риси характеру				
	5	4	3	2	1

Добросовісність недобросовісність ставленні до діяльності: • трудової; • навчальної; • ігрової; • громадської; • спортивної.	чи у					
Працездатність непрацездатність	чи					

IX. Риси характеру, які виражають ставлення до інших людей

Риси характеру	Оцінка риси характеру				
	5	4	3	2	1
Колективізм чи індивідуалізм					
Товариськість чи замкнутість					
Тактовність чи безтактність					
Чуйність чи черствість					
Ввічливість чи грубість					

X. Риси характеру, які виражають ставлення до самого себе

Риси характеру	Оцінка риси характеру				
	5	4	3	2	1
Критичне ставлення до себе чи надмірна самовпевненість					
Впевненість чи невпевненість					
Вимогливість чи невимогливість до себе					
Самокритичність чи несамокритичність					

XI. Динамічні особливості особистості

Риси характеру	Оцінка риси характеру				
	5	4	3	2	1
Чи наполегливий в роботі (чи може довгий час працювати без перерви, не знижуючи результатів), чи швидко втомлюється, довго і напружено працювати не може					

Сильні життєві впливи переносять стійко, відповідає на них з належною енергією, активністю, підвищує напруженість діяльності, чи сильні впливи призводять до зривів, знижують енергію і активність					
Чи зберігається самовладання і витримка у важких, надзвичайних, критичних умовах чи губиться, зривається, роздратовується, пасує у важку хвилину. Здатний спокійно і довго чекати когось-небудь для нього важливого чи нездатний до довгих очікувань					
Бурхливо включається в нову діяльність, легко збуджується, чи несприйнятливий до нової діяльності					
Рухливий, легко і швидко переходить від одного виду діяльності до іншого чи навпаки інертний, повільно і важко переключається					
Легко і швидко засвоює нові знання, уміння і навички чи важко і повільно					
Легко відгукується на нові враження, навіть якщо вони незначні, чи невразливий					
Наполегливий, енергійний чи тихий, неенергійний					
Врівноважений, спокійний чи схильний до емоційних зривів, спалахів					

ХІІ. Позиція в колективі гуртка/секції

1. Формальний лідер, неформальний лідер; пасивний, ізолюваний, відторгнений

2. Виконання громадських доручень у гуртку/секції (активно, ініціативно, добровільно, тільки пунктуально, в'яло, примусово, погано, відмовляється від виконання)

3. Чи користується симпатіями колективу або окремої його частини _____
4. Чи має надійних друзів, кого _____

5. Виконує у дружбі ведучу роль _____
 6. Чи має надійних друзів поза школою, з якого соціального середовища _____
 7. З членами колективу знаходиться в дружніх стосунках чи конфліктує _____
 8. Чи користується авторитетом серед товаришів _____
 9. За що поважають чи не поважають _____
 10. Чи пропускає заняття без поважних причин (рідко, часто, систематично) _____
 11. З яких предметів у школі має незадовільні оцінки _____
 12. Чи вступає в конфлікти з товаришами по навчанню, як часто _____
 13. Чи вступає в конфлікти з керівником гуртка/секції, як часто _____
 14. Чи рахується з думкою колективу, товаришів (завжди, рідко, не рахується) _____
-
15. Педагогічні помилки керівника гуртка/секції: суб'єктивізм, грубість, безтактовність, лібералізм тощо _____

XIII. Мікросередовище за місцем проживання

1. Зв'язок з групою підлітків негативного спрямування _____
2. Положення в групі підлітків: лідер, його помічник, рядовий член групи _____
3. Чи здійснює правопорушення _____
4. Якщо здійснює, то як: свідомо, під впливом інших, випадково _____
5. Форми правопорушень: індивідуальні, групові, інколи групові _____
6. Проведення вільного часу, форми проведення _____

XIV. Соціальна спрямованість особистості

1. Соціальні потреби особистості:
 - а) потреби в спілкуванні _____
 - б) потреба в навчанні _____
 - в) потреба в колективній праці _____
 - г) потреба в громадській та інших видах діяльності _____
 2. Спецпідготовка (відвідує спортивну секцію, спецшколу і т. д.) _____
 3. Громадська активність (висока, середня, низька), виконує доручення _____
 4. Типові випадки відхилень у поведінці (куріння, вживання алкогольних напоїв, відхилення в сексуальній поведінці, крадіжки, бродяжництво, інші правопорушення) _____
-
5. Інтереси особистості (суспільно значимі чи егоїстичні, стійкі чи нестійкі) _____
-
6. Мотиви навчання (високий моральний ідеал, позитивний приклад: одержання знань; прагнення не підвести гурток/секцію, заклад позашкільної освіти; набуття знань для майбутньої професії, здійснення мрії; страх бути покараним; прагнення виділитись; здобути користь для себе; одержати матеріальне заохочення) _____
 7. Мотиви в громадській роботі (прагнення принести користь суспільству, школі, колективу товаришів; мотиви самовиховання; позитивний приклад і високий моральний ідеал; прагнення виділитись; здобути користь для себе; одержати матеріальне заохочення) _____

8. Мотиви трудової діяльності (високий моральний ідеал, позитивний приклад; прагнення принести користь суспільству, закладу позашкільної освіти, школі, колективу товаришів; набуття трудових навичок і умінь; підготовка до майбутньої професії; прагнення виділитись; здобути користь для себе; одержати матеріальне заохочення)_____

9. Які засоби впливу застосовувались до вихованця гуртка/секції в закладі позашкільної освіти, школі, сім'ї, комісією в справах неповнолітніх?_____

XV. Узагальнення результатів.

IX. Аналіз гурткового/секційного заняття, відвіданого студентом (додаток 9)

Правильний і глибокий педагогічний аналіз гурткового/секційного заняття сприяє поліпшенню як усього навчального процесу, так і окремих його ланок. **Повний аналіз** гурткового/секційного заняття містить у собі розгляд його найважливіших елементів: змісту, методів і прийомів навчання, взаємодії керівника й вихованців гуртка/секції на занятті, взаємозв'язку його типу і структури.

Зазначаєте назву гуртка/секції, прізвище, ім'я, по-батькові керівника гуртка/секції, дата проведення; тема уроку.

Частина 1. Підготовка керівника гуртка/секції до заняття.

1. Доцільність даного заняття в системі інших занять тематичного плану гуртка/секції.
2. Визначення навчальних, розвиваючих і виховних цілей заняття гуртка/секції.
3. Шляхи реалізації навчальних, розвиваючих і виховних цілей заняття гуртка/секції.
4. Застосування у плануванні інноваційних підходів, їх доцільність.
5. Взаємозв'язок обсягу навчального матеріалу і способів його засвоєння з особливостями вихованців даного гуртка/секції.
6. Планування використати на занятті гуртка/секції карти, таблиці, роздатковий матеріал.
7. Чи сприяє структура заняття, заплановані завдання, запитання пізнавальній активності, самостійності, розвитку творчих здібностей вихованців гуртка/секції?
8. Планування внутріпредметних зв'язків.
9. Рівень підготовленості вихованців гуртка/секції до запропонованого Вами домашнього завдання.

Частина 2. Організація навчального процесу.

1. Недовготривалість організаційного моменту. Швидке включення вихованців гуртка/секції до роботи на занятті, наявність навчально-методичного устаткування.
2. Особистість керівника гуртка/секції: зовнішній вигляд, вербальні і невербальні засоби.
3. Підготовка до заняття, обстановка в класі, де проводиться заняття (чистота, порядок, готовність до роботи тощо).
4. Забезпечення необхідної мотивації, створення ділової, емоційної атмосфери.
5. Повідомлення теми. Можливе самостійне визначення її вихованцями гуртка/секції, опираючись на попередні знання.
6. Ознайомлення вихованців гуртка/секції з етапами виконання завдань теми.
7. Логічність переходів між етапами заняття, їх зв'язок з процесом формування знань, умінь, навичок.
8. Виконання естетичних, психолого-гігієнічних вимог до заняття гуртка/секції.
9. Рациональність використання навчального часу. Чи доцільні були відступи від теми?

Частина 3. Дидактична і методична діяльність (змістова).

1. Послідовність формування історичних понять (на основі засвоєного раніше матеріалу).
2. Використання наочних матеріалів, словникова робота.
3. Постановка навчальної проблеми і визначення шляхів її вирішення.
4. Розвиток уміння аналізувати, порівнювати, робити висновки.
5. Створення стандартних і нестандартних ситуацій (самостійні творчі завдання різних рівнів складності).
6. Використання різних видів (не менше двох) перевірки і контролю знань, умінь і навичок вихованців гуртка/секції.
7. Забезпечення розуміння вихованцями гуртка/секції цілісності історичного процесу на основі цієї і попередніх тем.
8. Використання адресного диференційованого підходу (на основі різноманітних видів запитань, завдань).
9. Планування й проведення самостійної роботи, спрямованої на розвиток пізнавальної самостійності вихованців гуртка/секції.

Частина 4. Дидактична і методична діяльність (предметна).

1. Взаємозв'язок словесно-наочних-практичних способів діяльності з різними формами мислення.
2. Застосування найновіших досягнень історичної науки.
3. Різноманітність навчальної діяльності (індивідуальна, групова, робота в творчих групах).
4. Ваша участь у процесі самоаналізу, самоперевірки вихованцями гуртка/секції пройденого матеріалу.
5. Робота з історичними джерелами.
6. Коректність і об'єктивність оцінювання знань вихованців гуртків/секцій. Чи не зловживає керівник гуртка/секції постійним втручанням у відповіді вихованців гуртка/секції?
7. Застосування внутрі- і міжпредметних зв'язків.
8. Засвоєння вихованцями гуртків/секцій навчального матеріалу теми, понять.
9. Використання цивілізаційного підходу до розгляду даної теми.

Частина 5. Оцінка діяльності вихованців гуртка/секції.

1. Активність вихованців гуртка/секції на занятті.
2. Сформованість вміння вихованців гуртка/секції організовувати свою діяльність на робочому місці.
3. Рівень організованості у гуртку/секції.
4. Практичне застосування вихованцями гуртка/секції набутих знань, умінь, навичок.
5. Рівень вміння конкретних вихованців гуртка/секції узагальнювати, аналізувати матеріал.
6. Сформованість історичного мислення.
7. Вміння здійснювати перевірку і самоперевірку, давати оцінку і самооцінку, обгрунтовувати її.
8. Взаємозв'язок керівника і вихованців гуртка/секції.
9. Коректність, толерантність.

Частина 6. Підсумок заняття гуртка/секції, домашнє завдання.

1. Міцність засвоєння теми і вміння використовувати їх у практичних завданнях.
2. Розкриття успішності оволодіння темою та визначення недоліків.

3. Підведення підсумку самостійно вихованцями гуртка/секції або за допомогою керівника гуртка/секції.

4. Оголошення домашнього завдання.
5. Диференціація у змісті домашнього завдання.
6. Методичні поради щодо його виконання.
7. Використання в домашньому завданні джерел, художньої та наукової літератури.
8. Фіксація домашнього завдання у зошитах, щоденниках.
9. Написання рефератів.

Заповнюєте таблицю: 0 – елемент відсутній,
1 – елемент частково присутній,
2 – елемент повністю присутній.

Формула ефективності уроку = сума балів : 108

1-0,8 – високий рівень,
0,8-0,7 – достатньо високий рівень,
0,7-0,6 – середній рівень,
0,6-0,5 – низький,
нижче 0,5 – критичний, дуже низький рівень.

Показники блоків	Блоки					
	1	2	3	4	5	6
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						

Завершується аналіз висновками про ефективність заняття гуртка/секції, доцільність використання методів і методичних прийомів, методичними рекомендаціями, виділяється найбільш і найменш удалі місця ведення заняття гуртка/секції.

X. Індивідуальне завдання (додаток 8).

6. Підведення підсумків практики

Щотижневою формою контролю є перевірка керівником практики щоденників студентів і ознайомлення з усіма опрацьованими матеріалами; самоосвіта, кінцева форма – залік.

Важливою формою **підсумкового контролю студентів** за проходженням виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти) є конференція, що проводиться по закінченню практики. Після закінчення терміну практики студенти звітують перед кафедрою, відповідним підрозділом про виконання РПП та індивідуального завдання. Загальна форма звітності студента за практику – це подання письмового звіту друкованому вигляді. Оформляється звіт за вимогами, які передбачені РПП.

Звіт разом з іншими документами, встановленими навчальним закладом (щоденник, характеристика та ін.), подається на рецензування керівнику практики від навчального закладу.

Після доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики звіт в друкованому вигляді разом з іншими документами, передбаченими РПП, подається на захист.

Звіт з практики захищається студентом в комісії, призначеній завідувачем кафедру або заступником декана Факультету. До складу комісії входять керівники-методисти практики від підрозділу університету і, за можливості, від баз практики, викладачі кафедри, які викладали практикантам спеціальні дисципліни. Підсумки навчальної практики підводяться на засіданні кафедри:

- підведення підсумків роботи практикантів;
- виявлення досягнень і недоліків у їхній роботі;
- оцінка рівня теоретичної і практичної підготовленості студентів до роботи за спеціальністю;
- оцінка якості роботи з організації практики її керівниками;
- визначення заходів, спрямованих на подальше поліпшення практики.

Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в індивідуальний навчальний план (залікову книжку) студента та враховується стипендіальною комісією при визначенні розміру стипендії.

Основний зміст підсумкового засідання кафедри складають доповіді з узагальнення досвіду роботи студентів з питань проходження практики.

Підсумки виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти) обговорюються на засіданні кафедри та заслуховуються вченою радою Факультету не менше одного разу протягом навчального року.

Критерії оцінювання студента-практиканта

Оцінювання виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти) здійснюється за 100-бальною шкалою та включає суму балів за оформлення звітних документів про проходження практики (максимально 50 балів) та балів за захист матеріалів (максимально 50 балів).

Оцінка «відмінно» (90–100 балів) ставиться за умов виконання студентом повного обсягу програми практики та індивідуальних завдань керівників; гурткові/секційні заняття й виховні заходи було проведено на високому науковому й організаційно-методичному рівнях, студентом обґрунтовано висувалися, ефективно вирішувалися навчально-виховні завдання, раціонально застосовувалися різноманітні методи навчання та прийоми активізації вихованців гуртків/секцій із врахуванням їх вікових особливостей та індивідуальних відмінностей, підтримувалася дисципліна; якщо студент виявив знання психолого-педагогічної теорії й творчу самостійність у доборі навчального і дидактичного матеріалу в процесі побудови й аналізу занять. Також

1. повністю реалізовано виховний, освітній, розвивальний потенціал гурткових/секційних занять;
2. методичні прийоми відповідають умовам навчання та поставленим цілям;
3. правильно встановлено послідовність і співвідношення тренувальних вправ;
4. практикант дає чіткі й методично грамотні установки на виконання вихованцями гуртка/секції практичних вправ (заповнення таблиць, карт тощо);
5. правильно розподіляє час гурткового/секційного заняття;
6. практикант за власною ініціативою виготовив навчальні приладдя та вміло використовував їх на гуртковому/секційному занятті, а також достатньо застосовував технічні засоби навчання;

7. студент помічає помилки вихованців гуртка/секції і вчасно, коректно їх виправляє;
8. практикант використовує різні способи активізації вихованців гуртка/секції на занятті з урахуванням їх вікових особливостей і здійснює індивідуальний підхід до школярів;
9. студент уміє забезпечити мотивацію і викликати зацікавленість вихованців гуртка/секції до матеріалу, що вивчається;
10. грамотно використовує наочність, ТЗН, як наявні, так і самостійно виготовлені;
11. час від часу користується конспектом; у ході гурткового/секційного заняття може скоригувати свою діяльність;
12. брав активну участь в аналізі відвіданих гурткових/секційних занять і виховних заходів;
13. долав труднощі, володів аудиторією вихованців гуртка/секції, застосовував індивідуальний та диференційований підхід до школярів;
14. підготовка чітко, логічно структурованого звіту, що відповідає вимогам оформлення звітної документації та включає самооцінку власної діяльності;
15. здав у визначений термін правильно оформлену документацію;
16. студент проявив себе як організований, сумлінний, творчий під час виконання різних видів роботи в закладі позашкільної освіти, завоював повагу та авторитет серед вихованців гуртка/секції, батьків і педагогічного колективу ЗПО, методистів, керівників педпрактики.

Оцінка «добре» (70–89 балів) ставиться за умов, якщо студент навчальні та виховні заходи провів на високому науковому і методичному рівнях, успішно вирішував навчальні та виховні завдання, однак недостатньо ефективно використовував окремі методичні прийоми активізації вихованців гуртка/секції; якщо студент виявив знання психолого-педагогічної теорії у доборі навчального і дидактичного матеріалу, але припускався незначних помилок у побудові й проведенні занять:

1. має розгорнуті плани-конспекти усіх проведених гурткових/секційних занять і виховних заходів. Якість складених студентом планів-конспектів і проведених ним гурткових/секційних занять і виховних заходів оцінена методистами на «відмінно» або на «добре» відповідно до встановлених критеріїв.
2. не до кінця реалізовано виховний, освітній, розвивальний потенціал гурткового/секційного заняття;
3. методичні прийоми раціональні, відповідають умовам навчання та поставленим цілям;
4. в основному правильно встановлено послідовність і співвідношення тренувальних вправ;
5. практикант іноді робить несуттєві помилки, які сам виправляє, а також помічає і виправляє більшість помилок вихованців гуртка/секції;
6. практикант володіє різними способами активізації вихованців гуртка/секції на занятті, але не завжди здійснює індивідуальний підхід до них;
7. студент уміє викликати інтерес вихованців гуртка/секції до більшості видів роботи, що проводяться на занятті;
8. використовує наявні й самостійно виготовлені наочні посібники, але методика їх використання не завжди раціональна;
9. епізодично користується конспектом протягом гурткового/секційного заняття і в деяких випадках може скоригувати свою заплановану діяльність;
10. здав у визначений термін правильно оформлену документацію;

11. має недостатній рівень самоаналізу, творчості, ініціативності;
12. серед вихованців гуртка/секції, батьків, педагогічного колективу закладу позашкільної освіти, методистів і класних керівників добре себе зарекомендував.

Оцінка «задовільно» (50–69 балів) ставиться якщо студент у реалізації навчально-виховних завдань помилявся, недостатньо ефективно застосовував психолого-педагогічну теорію, методи та прийоми навчання, недостатньо активізував пізнавальну діяльність вихованців гуртка/секції, не завжди був спроможний встановити контакт з ними, під час аналізу занять не виявляв чи не розумів сутності й причин своїх помилок та недоліків. Також:

1. якість складених студентом планів-конспектів і проведених ним гурткових/секційних занять і виховних заходів оцінена методистами на «задовільно» відповідно до встановлених критеріїв;
2. не до кінця реалізовано виховальний, освітній, розвивальний потенціал гурткового/секційного заняття;
3. методичні прийоми не завжди відповідають меті;
4. мають місце порушення послідовності вправ і співвідношення тренувальних вправ;
5. студент часто допускається своїх помилок, не помічає в багатьох випадках помилок вихованців гуртка/секції;
6. недостатньо володіє способами активізації вихованців гуртка/секції на занятті, не здійснює індивідуальний підхід до них;
7. уміє викликати інтерес до деяких видів роботи на гуртковому/секційному занятті;
8. при проведенні гурткових/секційних занять у практиканта зустрічаються деякі труднощі та виникає потреба у допомозі керівника гуртка/секції або методиста;
9. студент мало і не завжди раціонально використовує наочні посібники, не виготовляє їх самостійно;
10. студент постійно користується конспектом і не може скоригувати свою діяльність в ході гурткового/секційного заняття.
11. здав вчасно документацію, в яку можуть бути внесені незначні доповнення і поправки за вказівкою групового керівника виробничої історико-краєзнавчої практики;
12. загальна оцінка діяльності в закладі позашкільної освіти студента-практиканта з боку вихованців гуртка/секції, батьків, керівника гуртка/секції, керівників виробничої історико-краєзнавчої практики «задовільна».

Оцінка «незадовільно» (1–49 балів) ставиться за умов, коли за період практики виявлено неготовність студента до навчально-виховної роботи в закладі позашкільної освіти в наслідок слабких знань з базових предметів і методики їх викладання, або недоброчесного ставлення до своїх обов'язків. Якість складених студентом планів-конспектів і проведених ним гурткових/секційних занять і виховних заходів оцінена методистами на «незадовільно» відповідно до встановлених критеріїв. Порушення техніки безпеки, трудової дисципліни також може стати підставою для оцінки «незадовільно».

Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість, індивідуальний навчальний план, залікову книжку студента та враховується під час визначення розміру стипендій разом з іншими підсумковими оцінками. За умови отримання негативної оцінки з практики під час ліквідації заборгованості комісії студент відраховується з Університету.

Підсумки кожної практики обговорюються на засіданнях кафедри, а загальні підсумки практики підводяться на засіданні Вченої ради Факультету.

Розподіл балів:

№ з/п	Вид контролю	Бали
1.	Оцінка фахової підготовки	20
2.	Оцінка володіння методикою викладання	20
3.	Оцінка методичної роботи	10
4.	Оцінка проведених виховних заходів	15
5.	Оцінка психолого-педагогічної характеристики на вихованця гуртка/секції	15
6.	Оцінка письмового звіту і його захисту	10
7.	Оцінка індивідуального завдання	10
	ВСЬОГО	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії до оцінювання

Вид діяльності	Кількість балів	Критерії оцінювання
Оцінка фахової підготовки	16-20	студент повною мірою володіє знаннями з історичного краєзнавства, історії і суміжних наук на гурткових/секційних заняттях і може використовувати знання, уміння і навички із дисциплін фундаментальної та професійної підготовки для розв'язання конкретних задач у професійній діяльності керівника гуртка/секції чи факультативу у закладі позашкільної освіти і закладі загальної середньої освіти; адаптує досягнення історичної науки до навчально-виховного процесу у закладі позашкільної освіти, знає найважливіші законодавчо-нормативні освітні документи; тенденції розвитку сучасної освіти; провідні концепції виховання і навчання; вікові та індивідуальні особливості розвитку особистості; сутнісні характеристики понять «педагогічна майстерність» і «педагогічна техніка»; шляхи вдосконалення майстерності викладача й способи самовдосконалення;

		<p>закономірності, принципи, методи, форми і засоби навчання та виховання учнівської молоді; особливості організації та проведення навчально-виховної роботи у закладах позашкільної освіти відповідно до положень нормативно-правової бази національної системи освіти і сучасної педагогічної науки; сучасні інтерактивні методи навчання вихованців гуртка/секції, форми організації навчання та специфіку впровадження новітніх освітніх технологій в закладі позашкільної освіти; норми і критерії оцінювання знань вихованців гуртка/секції; методичні принципи і прийоми активізації пізнавальної діяльності вихованців гуртка/секції; методи формування навичок самостійної роботи й розвиток творчих здібностей і логічного мислення вихованців гуртка/секції.</p>
11-15		<p>студент володіє знаннями з історичного краєзнавства, історії і суміжних наук на гурткових/секційних заняттях і може використовувати на доброму рівні знання, уміння і навички із дисциплін фундаментальної та професійної підготовки для розв'язання конкретних задач у професійній діяльності керівника гуртка/секції чи факультативу у закладі позашкільної освіти і закладі загальної середньої освіти; знає найважливіші законодавчо-нормативні освітні документи; тенденції розвитку сучасної освіти; провідні концепції виховання і навчання; вікові та індивідуальні особливості розвитку особистості; сутнісні характеристики понять «педагогічна майстерність» і «педагогічна техніка»; закономірності, принципи, методи, форми і засоби навчання та виховання учнівської молоді; особливості організації та проведення навчально-виховної роботи у закладах позашкільної освіти; сучасні інтерактивні методи навчання вихованців гуртка/секції, форми організації навчання, однак не повною мірою знає специфіку впровадження новітніх освітніх технологій в закладі позашкільної освіти; норми і критерії оцінювання знань вихованців гуртка/секції; методичні принципи і прийоми активізації пізнавальної діяльності вихованців гуртка/секції; окремі методи формування навичок самостійної роботи й розвиток творчих здібностей і логічного мислення вихованців гуртка/секції.</p>
6-10		<p>студент загалом володіє знаннями з історичного краєзнавства, історії і суміжних наук на гурткових/секційних заняттях і може використовувати на задовільному рівні знання, уміння і навички із дисциплін фундаментальної та професійної підготовки для розв'язання конкретних задач у професійній діяльності керівника гуртка/секції; знає окремі законодавчо-нормативні освітні документи; тенденції розвитку сучасної освіти; вікові та індивідуальні особливості розвитку особистості; принципи, методи, форми і засоби навчання та виховання учнівської молоді; особливості організації та проведення навчально-виховної роботи у закладах позашкільної освіти; норми і критерії оцінювання знань</p>

		вихованців гуртка/секції; окремі методи формування навичок самостійної роботи.
	1-5	Студент не володіє знаннями з історичного краєзнавства, історії і суміжних наук на гурткових/секційних заняттях і виявлено неготовність студента до навчально-виховної роботи в закладі позашкільної освіти внаслідок слабких знань з базових предметів.
Оцінка володіння методикою викладання	19-20	<p>Вміє проєктувати і здійснювати освітній процес; передбачати нові освітні потреби і запити;</p> <p>самостійно організувати навчально-виховний процес із врахуванням вікових та індивідуальних особливостей вихованців гуртка/секції, вибирати та застосовувати продуктивні технології, методи та засоби навчання; застосовувати основні методи об'єктивної діагностики знань вихованців гуртка/секції з предмету, вносити корективи в процес навчання з урахуванням даних діагностики;</p> <p>реалізовувати плани-конспекти окремих занять та серії занять гуртка/секції за темою з урахуванням різних умов навчання і рівня підготовки вихованців гуртка/секції; визначати цілі та завдання кожного заняття з урахуванням етапу навчання, форму, вид, план заняття, етапи заняття, їх тривалість, зміст; вибрано продуктивні технології, методи, прийоми і засоби навчання;</p> <p>формує загальні і предметні компетентності у вихованців гуртка/секції; способи мотивації і активізації навчальної діяльності, прагнення у вихованців гуртка/секції до успіху; формує в них правову та екологічну культуру, економічну грамотність, підприємливість;</p> <p>використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси і вміти впроваджувати ІКТ в освітній процес;</p> <p>визначати об'єкти контролю діяльності вихованців гуртка/секції і добирати відповідні їм методичні прийоми, в тому числі тестові завдання; виправляти помилки вихованців гуртка/секції, розуміти їх характер та використовувати спосіб виправлення (перепитування, зорова вербальна та схематична наочність тощо);</p> <p>самостійно оцінювати освітні проблеми, пропонувати способи їх розв'язання; навчити вихованців гуртка/секції найбільш раціональних прийомів самостійної роботи;</p> <p>проводити у закладі позашкільної освіти діяльність, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини в навчальних і просвітницьких цілях, проводити екскурсії;</p> <p>організувати ефективну міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу (в тому числі здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня), базовану на здобутих знаннях, демократичних переконаннях і гуманістичних цінностях; застосувати оптимальну стратегію діяльності і приймати обґрунтовані рішення;</p>

	<p>вдосконалювати з високим рівнем автономності здобуті під час практики компетенції, усвідомлювати призначення професійної діяльності керівника гуртка/секції;</p> <p>застосувати свій професійний і творчий потенціал в освітній сфері; приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів; з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, бути національно і соціально свідомим;</p> <p>забезпечувати охорону життя і здоров'я вихованців гуртка/секції в освітньо-виховному процесі.</p>
14-18	<p>Вміє самостійно організовувати навчально-виховний процес із врахуванням вікових та індивідуальних особливостей вихованців гуртка/секції, вибирати та застосовувати продуктивні технології, методи та засоби навчання; застосовувати основні методи об'єктивної діагностики знань вихованців гуртка/секції з предмету, вносити корективи в процес навчання з урахуванням даних діагностики. Однак є помилки щодо окремих етапів гурткового/секційного заняття;</p> <p>складати плани-конспекти окремих занять та серії занять гуртка/секції за темою з урахуванням різних умов навчання і рівня підготовки вихованців гуртка/секції; визначати цілі та завдання кожного заняття з урахуванням етапу навчання, форму, вид, план заняття, етапи заняття, їх тривалість, зміст; вибрано продуктивні технології, методи, прийоми і засоби навчання;</p> <p>розвивати інтереси вихованців гуртка/секції і мотивацію навчання; викладати матеріал у вербальній і невербальній формах, але із незначними помилками;</p> <p>використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси і вміти впроваджувати ІКТ в освітній процес;</p> <p>визначати об'єкти контролю діяльності вихованців гуртка/секції і добирати відповідні їм методичні прийоми; виправляти помилки вихованців гуртка/секції, розуміти їх характер, але не вміє використовувати спосіб виправлення;</p> <p>не може самостійно оцінювати освітні проблеми, пропонувати способи їх розв'язання;</p> <p>проводити у закладі позашкільної освіти діяльність, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини в просвітницьких цілях;</p> <p>організовувати міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу, базовану на здобутих знаннях, демократичних переконаннях і гуманістичних цінностях;</p> <p>усвідомлювати призначення професійної діяльності керівника гуртка/секції;</p> <p>приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів; з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, бути національно і соціально свідомим;</p>

		забезпечувати охорону життя і здоров'я вихованців гуртка/секції в освітньо-виховному процесі.
	10-13	<p>Гурткові/Секційні заняття проведено на «задовільному» рівні, не може розвивати інтереси вихованців гуртка/секції і мотивацію навчання; викладати матеріал у вербальній і невербальній формах, але із значними помилками;</p> <p>студент визначає не повною мірою мету гурткового/секційного заняття, не може її до кінця реалізувати, визначає форму, вид, план заняття, етапи заняття, їх тривалість, однак є помилки у змісті; вибрано мінімальну кількість методів, прийомів і засобів навчання; Може визначати об'єкти контролю діяльності вихованців гуртка/секції, бачить окремі помилки не вміє використовувати спосіб виправлення;</p> <p>проводить у закладі позашкільної освіти діяльність, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини в просвітницьких цілях;</p> <p>може організовувати міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу, але не може нею керувати;</p> <p>усвідомлює призначення професійної діяльності керівника гуртка/секції;</p> <p>може забезпечувати охорону життя і здоров'я вихованців гуртка/секції в освітньо-виховному процесі, не завжди був спроможний встановити контакт з ними, під час аналізу занять не виявляв чи не розумів сутності й причин своїх помилок та недоліків.</p>
	1-9	Гурткові/Секційні заняття проведено на «незадовільно» (не враховано індивідуальні і вікові особливості вихованців гуртка/секції; студент не може відірватися від конспекту, не реалізовані навчальні та виховні завдання ін.)
Оцінка методичної роботи	9-10	<p>Підготовлений план-конспект демонструє, що студент(ка):</p> <p>вміє його вірно оформити, без помилок (як граматичних, так і змістових), правильно визначено мету, форму, вид, план гурткового/секційного заняття, етапи уроку, їх тривалість, зміст; вибрано продуктивні технології, методи, прийоми і засоби навчання;</p> <p>організовувати комплексний пошук, неупереджений аналіз інформації методичного характеру, зокрема із використанням інформаційно-комунікаційних технологій;</p> <p>розуміє та інтерпретує навчальний матеріал з конкретної теми у невербальній формі, дотримуючись грамотності і вимог щодо написання план-конспекту;</p> <p>має сформоване критичне і творче мислення і вміє його формувати у вихованців гуртка/секції через навчальний матеріал;</p> <p>здатен (на) формувати загальні і предметні компетентності у вихованців гуртка/секції; способи мотивації і активізації навчальної діяльності, прагнення у вихованців гуртка/секції до успіху;</p>

	<p>формувати в них правову та екологічну культуру, економічну грамотність, підприємливість;</p> <p>може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси; використовує різні види контролю знань, умінь і навичок, правильно і доречно формулює завдання і запитання на різних етапах гурткового/секційного заняття, використовуючи індивідуальний і диференційований підхід;</p> <p>здатен (на) генерувати передовий педагогічний досвід, що вивчається у дисципліні, впроваджувати інтерактивні методи навчання, інноваційні навчально-виховні технології, нові ідеї під час підготовки гурткового/секційного заняття;</p> <p>може організовувати ефективну міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу у виді дидактичних ігор, групової роботи;</p> <p>здатен (на) поважати різноманіття та мультикультурність світу і керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва; а також проводити діяльність, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини в навчальних цілях;</p> <p>може застосовувати міждисциплінарний підхід (внутрі- і міжпредметні зв'язки), формує загальні і предметні компетентності у вихованців гуртка/секції;</p> <p>розуміє проблематику ролі й місця людини в історичному процесі;</p> <p>здатен (на) враховувати гендерний підхід;</p> <p>конспект виявляє здатність презентувати власну технологію.</p> <p>Студент (ка) самостійно готує роздатковий матеріал, різнорівневі тести, презентації, матеріал для дидактичних ігор, групової роботи, логічно-структурні схеми. Критично аналізує проведені гурткові заняття однокурсниками і здійснює об'єктивний самоаналіз, використовує зауваження керівників від баз практики і Факультету для самовдосконалення; вдосконалює з високим рівнем автономності набуті під час практики компетентності.</p>
6-8	<p>Підготовлений план-конспект демонструє, що студент(ка):</p> <p>вміє його вірно оформити, однак є незначні помилки в оформленні і змісті, правильно визначено мету, форму, вид, план гурткового/секційного заняття, етапи заняття, їх тривалість, є незначні помилки у змісті; вибрано продуктивні технології, методи, прийоми і засоби навчання;</p> <p>організовувати пошук, неупереджений аналіз інформації методичного характеру, зокрема із використанням інформаційно-комунікаційних технологій;</p> <p>розуміє та інтерпретує навчальний матеріал з конкретної теми у невербальній формі, дотримуючись грамотності і вимог щодо написання план-конспекту. Є незначні помилки при поясненні навчального матеріалу, не всі вимоги щодо написання план-конспекту враховані;</p>

	<p>має сформоване критичне мислення, і вміє його фрагментарно формувати у вихованців гуртка/секції;</p> <p>здатен (на) формувати загальні і предметні компетентності у вихованців гуртка/секції; способи мотивації і активізації навчальної діяльності;</p> <p>може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси; використовує різні види контролю знань, умінь і навичок, однак не завжди правильно і доречно формулює завдання і запитання на різних етапах гурткового/секційного заняття;</p> <p>здатен (на) впроваджувати інтерактивні методи навчання, інноваційні навчально-виховні технології, однак не завжди доречно; може організовувати міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу у виді дидактичних ігор, групової роботи;</p> <p>здатен (на) поважати різноманіття та мультикультурність світу і керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва; а також проводити діяльність, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини в навчальних цілях;</p> <p>може фрагментарно застосовувати внутрі- і міжпредметні зв'язки; розуміє проблематику ролі й місця людини в історичному процесі, однак не повною мірою аналізує діяльність історичних осіб;</p> <p>здатен (на) враховувати гендерний підхід;</p> <p>однак є проблеми у творчому підході до написання конспекту.</p> <p>Студент (ка) самостійно готує роздатковий матеріал, тести, презентації, матеріал для дидактичних ігор, групової роботи, логічно-структурні схеми (однак у них є змістові помилки). Критично аналізує проведені гурткові/секційні заняття однокурсниками (однак аналіз поверхневий) і здійснює самоаналіз, вдосконалює з високим достатнім рівнем автономності набуті під час практики компетентності.</p>
3-5	<p>Якість складених студентом (кою) планів-конспектів і проведених ним гурткових занять і виховних заходів оцінена методистами на «задовільно» відповідно до встановлених критеріїв;</p> <p>мають місце порушення послідовності вправ і співвідношення тренувальних вправ;</p> <p>недостатньо володіє способами активізації вихованців гуртка/секції на занятті, не здійснює індивідуальний підхід до них;</p> <p>студент (ка) мало і не завжди раціонально використовує наочні посібники, не виготовляє їх самостійно;</p> <p>не використовує інноваційні технології; не вміє формувати у вихованців гуртка критичне мислення;</p> <p>не здатен (на) послідовно формувати загальні і предметні компетентності у вихованців гуртка/секції, способи мотивації і активізації навчальної діяльності;</p> <p>не використовує сучасні інформаційно-технологічні ресурси та</p>

		<p>інноваційні технології; не використовує різні види контролю знань, умінь і навичок; не може організовувати ефективну міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу (є проблеми в організаційній і змістовій частині); практично не застосовує внутрі- і міжпредметні зв'язки; не розуміє проблематику ролі й місця людини в історичному процесі, тільки згадуючи історичні постаті. Студент (ка) постійно користується конспектом і не може скоригувати свою діяльність в ході гурткового/секційного заняття.</p>
	1-2	<p>Підготовлений план-конспект демонструє, що студент(ка): не написав (ла) конспект або пише його на недостатньому рівні, не правильно визначено мету (триєдину), є суттєві зауваження до плану гурткового/секційного заняття, етапів заняття, є значні помилки у змісті, що не робить заняття продуктивним; не вибрано продуктивні технології, методи, прийоми і засоби навчання; викладає навчальний матеріал з конкретної теми фрагментарно, не систематизовано, більшість вимог щодо написання план-конспекту ігноровані.</p>
Оцінка виховної роботи	12-15	<p>виховні функції в цілому досягнуті; тема заходу є актуальною й вмотивованою, виховний захід проведений на високому рівні заходу з урахуванням вікових особливостей, може формувати економічну грамотність і підприємливість у вихованців гуртка/секції, політичну і правову культуру, може формувати високу історичну й громадянську свідомість, національну гідність та історичну національну пам'ять вихованців гуртка/секції, провадити громадянсько-патріотичне виховання серед молоді.</p>
	8-11	<p>тема заходу в цілому є актуальною й вмотивованою, функції виховного заходу реалізовані не повністю; недостатньо актуалізована тема заходу з урахуванням вікових особливостей, запитів, інтересів вихованців гуртка/секції; недостатня відповідність методів, прийомів, засобів, форми організації, що використовувались при проведенні заходу, його цілям і завданням та віковим особливостям вихованців гуртка/секції.</p>
	4-7	<p>тема заходу є не досить актуальною й вмотивованою, функції виховного заходу не повністю реалізовані; недостатньо актуалізована тема заходу; зміст його не відповідає віковим особливостям вихованців гуртка/секції; методи, прийоми, засоби, обрана форма організації не є адекватними його цілям і завданням, віковим особливостям вихованців гуртка/секції; не досягнуто достатньої активності й самостійності студентів у процесі підготовки та проведення виховного заходу.</p>
	1-3	<p>Виховний захід не проведено.</p>
Оцінка	12-15	<p>психолого-педагогічної характеристика відповідає вимогам, не</p>

психолого-педагогічної характеристики на вихованця гуртка/секції		містить помилок, студент її здійснив спираючись на дані взяті від керівника гуртка/секції, вихованців гуртка/секції, а також здійснивши педагогічне спостереження.
	8-11	психолого-педагогічна характеристика в цілому відповідає вимогам, однак є окремі неточності (наприклад, соціальна спрямованість особистості визначена слабо, або позиція в колективі ін.).
	4-7	У характеристиці є значні помилки; не повною мірою визначені риси характеру вихованця гуртка/секції, його місця у класному колективі та ін.
	1-3	психолого-педагогічна характеристика не відповідає вимогам.
Оцінка письмового звіту і його захисту	9-10	студент здав у визначений термін правильно оформлену документацію. Здійснена підготовка чітко, логічно структурованого звіту, що відповідає вимогам оформлення звітної документації та включає самооцінку власної діяльності. У звіті відображена кількість проведених гурткових/секційних занять, його участь в обговоренні гурткових/секційних занять студентів, перевірки виконаних завдань вихованцями гуртка/секції, висвітлена робота з вихованцями гуртка/секції, що не встигають у навчанні і з тими, що виявили здібності до предмета. Зазначено з якими методичними матеріалами ознайомився студент-практикант, що зробив для поліпшення методичної роботи у закладі позашкільної освіти, до роботи яких гуртків/секцій був залучений. Аналізує педагогічний досвід керівника гуртка/секції. Студент відповідає без помилок на запитання. Знає сутнісні характеристики понять «педагогічна майстерність» і «педагогічна техніка»; шляхи вдосконалення майстерності викладача й способи самовдосконалення; сучасні інтерактивні методи навчання вихованців гуртка/секції, форми організації навчання та специфіку впровадження новітніх освітніх технологій в закладі позашкільної освіти. Виявляє здатність передбачати нові освітні потреби і запити, вносити корективи в процес навчання з урахуванням даних діагностики; вдосконалювати з високим рівнем автономності здобуті під час практики компетенції, усвідомлювати призначення професійної діяльності керівника гуртка/секції.
	6-8	Студент вчасно здав документацію, однак у ній містяться незначні помилки. Під час захисту студент відповідає на запитання по суті, однак є незначна кількість помилок. Знає сутнісні характеристики понять «педагогічна майстерність» і «педагогічна техніка»; шляхи вдосконалення майстерності викладача й способи самовдосконалення; сучасні інтерактивні методи навчання вихованців гуртка/секції, форми організації навчання та специфіку впровадження новітніх освітніх технологій в закладі позашкільної освіти. Виявляє здатність вдосконалювати з достатнім рівнем автономності здобуті під час практики компетенції, усвідомлювати призначення

		професійної діяльності керівника гуртка/секції.
	3-5	Студент вчасно здав документацію, у якій проте є значні неточності та не доопрацювання. Під час захисту студент відповідає на запитання, однак є значна кількість помилок. Знає сутнісні характеристики понять «педагогічна майстерність» і «педагогічна техніка»; окремі сучасні інтерактивні методи навчання вихованців гуртка/секції, форми організації навчання. Виявляє здатність вдосконалювати з низьким рівнем автономності здобуті під час практики компетенції.
	1-2	Невчасно зданий звіт, який виконаний загалом невірно. Відповісти на запитання комісії не може, або відповідає не вірно.
Індивідуальне завдання	10	Індивідуальне завдання виконане повною мірою, правильно оформлене, творче і самостійне, виявляє здатність генерувати нові ідеї, відповідальність.
	8-9	Є незначні помилки при підготовці індивідуального завдання.
	6-7	Присутні значні помилки при підготовці індивідуального завдання, є помилки в оформленні і логіці викладу.
	1-5	Індивідуальне завдання не виконане або виконане недбало.

7. Матеріальне забезпечення

Джерела фінансування практики студентів Університету визначаються формою замовлення на фахівців: державне або регіональне, кошти фізичних чи юридичних осіб. Для фінансування виробничої практики можуть залучатися додаткові джерела фінансування, які не заборонені законом. Розміри витрат на практики визначаються кошторисом і є частиною загальних витрат на підготовку фахівців. Оплата відряджень викладачам-керівникам практик здійснюється закладом вищої освіти відповідно до законодавства України про оплату службових відряджень. Форма та порядок оплати праці безпосередніх керівників-методистів від бази практики визначається взаємною домовленістю сторін в угоді на проведення практики здобувачів освіти Університету. Під час практики, у період роботи на робочих місцях і посадах з виплатою заробітної плати, за студентами зберігається право на одержання стипендії за результатами підсумкового контролю. За наявності угоди між Університетом та підприємством (організацією, установою) і за умови сплати в період виробничої практики студентам заробітної плати, 50% її може направлятися на рахунок закладу вищої освіти для здійснення його статутної діяльності, зміцнення навчально-матеріальної бази, соціальний захист студентів, проведення культурно-масової та фізкультурно-спортивної роботи тощо.

8. Методичне забезпечення практики
Додаток 1
План-конспект гурткового/секційного заняття

План-конспект заняття
 (вказати назву гуртка/секції)

Заняття № (за календарним планом) *Дата*

Тема заняття:

Мета заняття:

Навчальна мета:

Розвивальна мета:

Виховна мета:

Завдання заняття.

1.

2.

3.

Методи:

- словесні (розповідь, бесіда, пояснення, лекція, інструктаж тощо);
- наочні (демонстрація предметів, явищ, посібників тощо);
- практичні (практична робота, навчальні вправи, ігрові вправи, лабораторні досліди, екскурсія, похід тощо).

Рівні повідомлення навчального матеріалу (необов'язково):

- інформаційний (навчальний матеріал подається у вигляді готової інформації – розповідь, демонстрування, пояснення);
- інформаційно-операційний (водночас з інформаційним способом відтворення навчального матеріалу розгорнуто пояснюється функціонування об'єкта вивчення та способи оперування ним);
- проблемний (визначається проблема і намічається шлях її розв'язання, наприклад розгортання низки логічних міркувань і доведень).

Методи виховання (необов'язково):

- переконання;
- емоційний вплив;
- стимулювання.

Терміни (в т. ч. додаткові до даної теми).

Міжпредметні зв'язки.

Тип заняття: (засвоєння нових знань, умінь та навичок; формування практичних умінь та навичок; застосування вмінь та навичок; узагальнення; комбінований).

Форма заняття: індивідуальне, групове, фронтальне.

Обладнання: таблиці, плакати, саморобні посібники, схеми, моделі, ТЗН, роздатковий матеріал, демонстраційний матеріал, діаграми, література тощо.

План заняття

1.
2.
3.
4.

Хід заняття (його структура)

(залежить від типу заняття)

К-ть часу	Етапи заняття	Учбово-виховна діяльність керівника гуртка/секції	Навчальна діяльність вихованців гуртка/секції	Примітки
Час, відведений для певного виду роботи.	Вступна частина	– повідомлення теми та мети заняття, очікуваних результатів; – актуалізація опорних знань; – мотивація навчальної діяльності гуртківців.	Опис очікуваних дій і результатів вихованців гуртка/секції під час заняття.	
Час, відведений для певного виду роботи.	Основна частина	– висвітлення керівником матеріалу нової теми; – оволодіння новими теоретичними знаннями, ознайомлення з термінами, способами практичних дій; – залучення вихованців гуртка/секції до самостійного осмислення нового матеріалу, самостійна робота вихованців гуртка/секції; – підведення гуртківців до узагальнень, висновків.	Опис очікуваних дій і результатів вихованців гуртка/секції під час заняття.	
Час, відведений для певного виду роботи.	Заключна частина	– обґрунтування гуртківцями можливості використання отриманих знань, умінь і навичок; – загальний підсумок заняття із зазначенням його позитивних і негативних моментів; – повідомлення завдань на наступне заняття; – рекомендована література.	Опис очікуваних дій і результатів вихованців гуртка/секції під час заняття.	

Додаток 2
План-конспект виховного заходу

Дата *Назва гуртка/секції*

Тема виховного заходу:

.....

Форма заходу:

Мета:

▪ *Навчальна мета:*

.....

▪ *Розвивальна мета:*

.....

▪ *Виховна мета:*

.....

Місце проведення:

Обладнання:

План виховного заходу

1.

2.

3.

4.

5.

Конспект виховного заходу

Оцінка _____

Керівник гуртка/секції _____

Методист кафедри _____

Додаток 3
Календарний графік проходження практики

№ з/п	Назви робіт	Тижні проходження практики		Відмітки про виконання	Підпис методиста
		1	2		

Керівники практики:
від вищого навчального закладу _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник гуртка/секції _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Додаток 4

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

(вид і назва практики)

студента _____
(прізвище, ім'я, по батькові)
Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра, циклова комісія _____
освітньо-кваліфікаційний рівень _____
напрямок підготовки _____
спеціальність _____
(назва)
_____ курс, група _____

Студент _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

прибув на практику у навчальний заклад _____

Печатка
підприємства, організації, установи „___” _____ 20__ року

(підпис) (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Вибув з підприємства, організації, установи

Печатка
Підприємства, організації, установи “___” _____ 20__ року

(підпис) (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

РОЗКЛАД ЗАНЯТЬ ГУРТКА/СЕКЦІЇ

Понеділок	1.		Каб.
	2.		Каб.
	3.		Каб.
	4.		Каб.
	5.		Каб.
	6.		Каб.
	7.		Каб.
Вівторок	1.		Каб.
	2.		Каб.
	3.		Каб.
	4.		Каб.
	5.		Каб.
	6.		Каб.
	7.		Каб.
Середа	1.		Каб.
	2.		Каб.
	3.		Каб.
	4.		Каб.
	5.		Каб.
	6.		Каб.
	7.		Каб.
Четвер	1.		Каб.
	2.		Каб.
	3.		Каб.
	4.		Каб.
	5.		Каб.
	6.		Каб.
	7.		Каб.
П'ятниця	1.		Каб.
	2.		Каб.
	3.		Каб.
	4.		Каб.
	5.		Каб.
	6.		Каб.
	7.		Каб.

Додаток 5
Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра _____

Затверджую
Завідувач кафедри

20__ р.

ЗВІТ

про проходження педагогічної практики

студента(ки).....

.....групи.....курсу.....форми навчання Факультету історії,
 політології і міжнародних відносин

Місце проведення практики _____

Методист фахової кафедри _____

Керівник гуртка/секції _____

Час проведення практики _____

Керівник виробничої історико-краєзнавчої практики
 (в закладах позашкільної освіти) від кафедри:

.....

Оцінка «.....»

Дата.....

4. Висновки.

б) Пропозиції.

Затверджено на засіданні кафедри _____
Протокол № ____ від “ ____ ” “ _____ ” 20__ року.

Додаток 7**Відгук осіб, які перевіряли проходження практики**

Висновок керівника практики від закладу вищої освіти про проходження практики

Дата складання заліку „____” _____ 20__ року

Оцінка:

за національною шкалою _____

(словами)

кількість балів _____

(цифрами і словами)

за шкалою ECTS _____

Керівник практики від вищого навчального закладу

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Примітки:

1. Форму призначено для визначення завдань на практику, проведення поточних записів набутих вмінь при виконанні роботи, оцінки результатів практики. Заповнюється студентом особисто, крім розділів відгуку про роботу студента на практиці.

Додаток 8

План вивчення досвіду керівника гуртка/секції закладу позашкільної освіти

Педагогічний досвід – сукупність знань, умінь і навичок, здобутих керівником гуртка/секції у процесі навчально-виховної роботи. Важливо зрозуміти, що: а) знання тільки у практиці закладу позашкільної освіти стають гнучкими і глибокими, керівництвом до дії; б) досвід вимагає розширення і оновлення; в) має осмислюватись і бути творчим; г) має опиратися на науку; д) має спрямовуватись на «вузькі» місця педагогічного процесу, а не бути стихійним; е) потрібно вивчати чужий досвід і порівнювати його зі своїм; є) педагогічний досвід має виражатися в технології навчально-виховного процесу, виявлені закономірних зв'язків між його компонентами; ж) педагогічний досвід вимагає експериментування.

Передовий педагогічний досвід характеризується такими показниками: новизна в діяльності педагога; висока результативність і ефективність; відповідність сучасним досягненням педагогіки і методики; стабільність; можливість творчого застосування досвіду іншими педагогами; оптимальність досвіду в цілісному педагогічному процесі. Вивчення і узагальнення передового педагогічного досвіду є важливою передумовою удосконалення змісту і підвищення ефективності навчально-виховного процесу в закладі позашкільної освіти і в інших закладах освіти.

Базовими критеріями передового педагогічного досвіду є:

- новизна в діяльності: від внесення нових положень у науку до ефективності застосування вже відомого та раціоналізації окремих сторін педагогічної праці;
- висока результативність та ефективність: висока якість знань, суттєві зміни у рівні вихованості, у загальному й спеціальному розвитку вихованців гуртка/секції;
- відповідність сучасним досягненням педагогіки та методики; стабільність, підтвердження ефективності досвіду за деяких змінюваних умов та досягнення позитивних результатів протягом тривалого часу;
- можливість творчого застосування досвіду іншими педагогами, наявність «родзинки», раціональної ідеї;
- оптимальність досвіду в цілісному педагогічному процесі, економія витрат часу та зусиль керівника та вихованців гуртка/секції.

Орієнтовний план вивчення досвіду керівника гуртка/секції

1. Анкетні дані керівника гуртка/секції (ЗПО, стаж роботи, звання, громадська робота).
2. Якими новими технологіями навчання користується керівник гуртка/секції.
3. У чому це проявляється (на заняттях гуртка/секції)?
4. Описати нові форми роботи (нові типи занять гуртка/секції, форми роботи з вихованцями гуртка/секції, дидактичний матеріал тощо).
5. Подати конспект гурткового/секційного заняття чи виховного заходу.
6. Як запроваджується досвід роботи керівника гуртка/секції в практику закладу позашкільної освіти? Навести приклади.

План вивчення досвіду керівника гуртка/секції

прізвище, ім'я, по-батькові

заклад позашкільної освіти, місто(село) територіальної громади, район, область

стаж роботи, категорія

Суть новітніх технологій керівника гуртка/секції

Новітні технології запроваджені на

гурткових/секційних заняттях, виховних заходах, факультативах ін.

Опис нових форм роботи (нові типи гурткових/секційних занять, форми роботи з вихованцями гуртка/секції, дидактичний матеріал тощо).

Приклади запровадження досвіду роботи керівника гуртка/секції в практику ЗПО

Додаток 9 АНАЛІЗ ЗАНЯТТЯ ГУРТКА/СЕКЦІЇ

відвіданого
студент _____
вчителя (студента) _____

прізвище, ім'я по-батькові

проведеного «__» _____ 200_ р. у __ гуртку/секції _____
назва закладу позашкільної освіти _____

_____ вихованці гуртка/секції за списком, _____ відсутніх вихованців

Тема _____
заняття _____

План заняття

ОРІЄНТОВНА СХЕМА КОМПЛЕКСНОГО АНАЛІЗУ ЗАНЯТТЯ ГУРТКА/СЕКЦІЇ

I. Тип і структура заняття: 1. Тип, структура заняття, його місце серед занять з теми. 2. Мета заняття, дидактичні завдання окремих етапів. 3. Витрата часу. II. Зміст та методика повторення вивченого: 1. Повнота та глибина перевірки. 2. Методика повторення, диференціація завдань. 3. Кількість задіяних перевіркою вихованців гуртка/секції. 4. Об'єктивність та аргументація оцінювання. III. Вивчення нового матеріалу: 1. Вимоги програми. 2. Науковість, зв'язок із життям, систематичність, доступність,	співвідношення у матеріалі головного та другорядного. 3. Відповідність матеріалу цілям та завданням гурткового/секційного заняття. IV. Методи навчання: 1. Оснащеність уроку наочними посібниками, дидактичними матеріалами. 2. Обґрунтованість застосованих методів. 3. Активізація пізнавальної діяльності. 4. Використання методів проблемного навчання. 5. Поєднання фронтальної, індивідуальної та групової форм роботи. 6. Самостійна робота вихованців. 7. Методика контролю та обліку знань. V. Засвоєння нового:

1. Добір матеріалу для формування умінь та навичок.

2. Самостійна робота під час закріплення.

3. Зворотній зв'язок.

VI. Завдання додому:

1. Обсяг, характер і доступність матеріалу.

2. Наявність та характер інструктажу.

3. Наявність диференційованих завдань.

4. Місце домашнього завдання на гуртковому/секційному занятті.

VII. Характер діяльності керівника гуртка/секції:

1. Рівень педагогічних вимог до роботи вихованців гуртка/секції, розвитку їхніх мови, мислення.

2. Мова керівника гуртка/секції та загальний стиль його поведінки.

3. Організаторська, управлінська діяльність керівника гуртка/секції. Робота з різними групами вихованців гуртка/секції.

4. Діяльність керівника гуртка/секції як консультанта та координатора навчання.

VIII. Характер діяльності вихованців гуртка/секції:

1. Самостійна робота. Робота в групах.

2. Диференціація та індивідуалізація.

3. Активність мислення.

4. Розвиток психічної сфери вихованців гуртка/секції.

IX. Результати заняття гуртка/секції:

1. Підбиття підсумків.

2. Виконання плану.

3. Рівень досягнення мети.

4. Рівень якості знань, умінь, навичок, виявлених на занятті.

Висновки та пропозиції

З аналізом заняття гуртка/секції ознайомився _____
